

Masarykův lid

ROČNÍK XXVI · 1.-2. ČÍSLO · KVĚTEN 2020

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

ZŠ Na Planině 1393, Praha 4 - Krč, tel. č.: 797726233

e-mail: klub@miladahorakova.cz

www.miladahorakova.cz

ČSOB, č. ú.: 556682/0300

Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová

J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové

Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan Nevole, K Údolí 2, 143 00 Praha 12

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Milada Horáková obdržela in memoriam nejvyšší státní vyznamenání Slovenské republiky. Její dcera, paní Jana Kánská žijící v USA, se tohoto aktu účastnit nemohla, proto vyznamenání převzal Klub Milady Horákové zastoupený členkou výboru Erikou Mačákovou, která o této slavnosti napsala následující řádky.

NEJVYŠŠÍ SLOVENSKÉ VYZNAMENÁNÍ PRO MILADU HORÁKOVOU

Příklon k hodnotám každého prezidenta se dá zjistit i podle toho, kterým osobnostem uděluje státní vyznamenání. Není tomu jinak ani u nové slovenské prezidentky, která udělovala státní vyznamenání poprvé a měla zcela jistě zásadní slovo ve výběru vyznamenaných osobností. Prezidentka Zuzana Čaputová dává celou dobu svého veřejného působení jasně najevo, že otázky spravedlnosti, přístupu k právu a zachovávání lidskoprávních hodnot jsou její stěžejní témata.

Klub dr. Milady Horákové se o rozhodnutí paní prezidentky dozvěděl několik týdnů před koncem roku 2019 od Prezidentské kanceláře. S velkým potěšením jsme zprostředkovali kontakt s paní Janou Kánskou. Bohužel paní Kánská nemohla na Slovensko přiletět a vyznamenání osobně převzít. Řízením osudu volba padla na mne. Vzala jsem to jako úkol mimořádné povahy.

Že půjde o událost výjimečnou, se zjistilo ještě před samotným dnem D. Klub vedl čilý kontakt s organizátory, vybíral a upravoval fotografie i medailonek. A samozřejmě, i když byl seznam vyznamenaných neveřejný, novináři mající své zdroje na správných místech už leccos věděli a začali se ptát.

Předávání vyznamenání připadlo na 2. ledna 2020. Slovensko slaví vznik státu na Nový rok, s ohledem na množství jiných akcí se předávání státních vyznamenání organizuje o nějaký ten den později. Slavnost se vysílala živě a samozřejmě předcházela jí pečlivá generálka.

Masarykův lid

Milada Horáková se ocitla ve výborné společnosti jiných osobností. Mezi vyznamenanými byl třeba první slovenský romský lékař nebo úspěšná slovenská bioložka.

Milým okamžikem celého odpoledne bylo osobní setkání s paní prezidentkou. Působila stejně šarmantně jako přes obrazovku. Má vzácnou kombinaci důstojného ale současně civilního vystupování, které působí velmi osobně. Pozorně poslouchá své společníky a nesnaží se být sebestředná za každou cenu. Já jsem paní prezidentce předala malý dárek od Klubu – knihy o Miladě Horákové. Smutně poznamenala, že příběh dr. Horákové je tragický.

A pak už následovalo samotné předávání státních vyznamenání. V sále bylo přítomno několik stovek hostů, bývalí prezidenti, celá vláda, diplomaté. Státní vyznamenání pro Miladu Horákovou přišlo na řadu až jako předposlední. Po celou dobu čekání jsem myslela na Miladu Horákovou,

ty myšlenky se prodíraly do mého vědomí velmi intenzivně. Myslela jsem na to, jak ona sama musela sedět před sedmdesáti lety na jiné lavici, v jiné místnosti a před jiným auditoriem a soucítila, jak těžké to muselo být.

Dr. Miladě Horákové byl slovenskou prezidentkou udělen Řád bílého dvojkríže I. třídy.

Po předání vyznamenání následovala státní recepce. Ta se v mém případě změnila v přijímání slov obdivu a úcty pro Miladu Horákovou. Zástup těch, kteří podáním ruky a několika slovy chtěli vyjádřit respekt Miladě Horákové a pozdravy pro její dceru Janu, byl dlouhý. Slováci se s výběrem Zuzany Čaputové vyznamenat Miladu Horákovou upřímně ztotožnili.

Erika Mačáková

UDEĽUJEM

pani

Milade HORÁKOVEJ

zosnulej 27. júna 1950

štátne vyznamenanie

**Rad Bieleho dvojkríža I. triedy
in memoriam**

za mimoriadne zásluhy o Slovenskú republiku,
najmä za rozvoj a ochranu demokracie, ľudských práv a slobôd

Zuzana Čaputová
prezidentka Slovenskej republiky
Bratislava 2. januára 2020

V otištěné stati se vracíme k počátkům Československé republiky. Autoři se v ní zabývají její ústavou, volebním systémem a prvními obecními i parlamentními volbami.

ČESKOSLOVENSKO PŘED STO LETY

První vláda československá vítá legionáře

Vznik československého státu je ve společenském vědomí navždy spjat především s událostmi 28. října 1918. Avšak za rozhodující rok, kdy nový stát na dobu téměř dvaceti let definitivně získal svoji vnitropolitickou i územní podobu, je možné považovat až rok 1920, kdy byla vydána československá ústava (29. 2.), v dubnu se pak konaly první parlamentní volby, po nichž obě komory čs. parlamentu zvolily 27. května velkou většinou 284 hlasů podruhé prezidentem republiky T. G. Masaryka – a to již zcela demokratickým způsobem, nikoliv tedy aklamací jako při první manifestační volbě v listopadu 1918.

V závěru roku 1920 byl rovněž porážkou tzv. prosincové generální stávky definitivně rozhodnut zápas o politický charakter československého státu, který v letech 1919–1920 probíhal mezi pravicovými („občanskými“) a reformistickými silami na straně jedné a tzv. marxistickou levicí v rámci sociální demokracie na straně druhé.

Ústava z roku 1920

Významným krokem směrem k propracovanému ústavnímu systému znamenalo vydání Prozatímní ústavy, jež se jako poměrně stručný zákon č. 37/ 1918 Sb. z. a. b. o jed-

nadvaceti paragrafech stala součástí právního řádu nově vznikajícího Československa. Tento právní předpis sice několikrát používal termínu republika, ale republikánskou formu státu přímo nezmiňoval. Je to patrné i z paragrafu, který řeší otázku volby prezidenta: „*Úřad prezidenta trvá až do doby, kdy podle ústavy konečné nová hlava státu bude zvolena.*“ Kdo měl být „konečnou hlavou státu“, se opravdu neuvádělo. Definitivně prezident nebo snad nějaký monarcha?

První parlamentní volby u nás se konaly na základě ústavy, kterou Revoluční Národní shromáždění (nevolený československý zákonodárný sbor, který se konstituoval téměř ihned po vyhlášení samostatnosti) schválilo 29. 2. 1920. Tato ústava prohlásila stát za „*demokratickou republiku, jejíž hlavou je volený prezident*“.

Zákonodárnou moc podle této ústavy mělo Národní shromáždění, skládající se z poslanecké sněmovny, kterou tvořilo 300 poslanců, a senátu, v němž zasedalo 150 senatorů. Volit do sněmovny mohli občané starší 21 let a být voleni od 30 let, u voleb do senátu bylo aktivní hlasovací právo voličů vázáno na dosažení věku 26 let, pasivní pak na 45 let. Do poslanecké sněmovny se volilo ve 22 volebních krajích, do senátu ve dvanácti.

Masarykův lid

Význam první československé ústavy zhodnotil 29. 2. 2020 v Lidových novinách v závěru svého příspěvku Švehlova ústava děkan Právnické fakulty Karlovy univerzity profesor Jan Kuklík:

„Příběh československé ústavy z roku 1920 bouřlivým projednáváním neskončil, ale začal. Trval nakonec 28 let. Když však byla po únoru 1948 nahrazena tzv. Ústavou 9. května, platila již jen formálně. Celkově lze však ústavní listinu z roku 1920 hodnotit jako stabilizující a demokratiizační faktor ve vývoji samostatného Československa. Přestože se řada částí ústavy prosadila jen částečně či byla obcházena, přece jen ústava až do roku 1938 zaručovala alespoň minimální standardy parlamentní demokracie a ochrany základních občanských práv. I proto se v roce 1992 stala jedním z východisek pro novou ústavu samostatné České republiky.“

Charakter státní formy ČSR

Předválečné Československo je možné označit jako stát s demokratickou formou, kterou si udrželo až do září 1938 – na rozdíl od sousedního Polska, Rakouska, Maďarska a Rumunska, kde existovaly různé typy autoritářských, nikoliv však totalitních, režimů. Do roku 1933 bylo parlamentní demokracií také „výmarské“ Německo, avšak po nástupu A. Hitlera k moci zde byla nastolena otevřená diktatura nacistické strany.

V rámci ČSR bylo možné uplatňovat základní lidská práva a svobody. Občané si byli rovni před zákonem. Politický systém se opíral o klasickou dělbu státní moci na moc výkonnou, zákonodárnou a soudní. Byl režimem pluralitním, který zakládal své působení na tradičních republikánských institucích a respektu k soukromému majetku.

Nedořešenou zůstávala ovšem česko-slovenská otázka, neboť oficiální koncepce jednotného „československého národa“, který se měl dále členit na větev českou a slovenskou, samozřejmě vyhovovala početnějším Čechům, nikoliv však již Slovákům, kteří požadovali vyhlášení autonomie pro Slovensko.

V roce vydání ústavy byl slovenský autonomismus ještě velmi slabý, ale postupně sílil. Již 25. ledna 1922 podali stoupenci slovenské autonomie v Poslanecké sněmovně Národního shromáždění první návrh na změnu ústavy. Návrh sice tehdy přijat nebyl, ale ukázalo se, že právě absence federalismu bude tím nejslabším místem československé ústavní listiny.

Československá ústava respektovala a zajišťovala také kulturní a jazyková práva početných národnostních menšin, ale jejich loajalitu si však ČSR trvale nikdy nezískala.

Podle sčítání lidu z roku 1921 žilo v ČSR 6 767 000 Čechů, 3 123 000 Němců, 1 977 000 Slováků, 745 000 Maďarů, 462 000 Rusínů, 196 000 Židů, 76 000 Poláků a 26 000 příslušníků dalších národností, včetně 13 000 Rumunů a 2 000 jihomoravských Chorvatů. Odhadovalo se také, že Romů žilo v Československu přibližně 100 000, z nichž více než 90 % pobývalo na území Slovenska a Podkarpatské Rusi.

Volební systém

Volební systém uplatňovaný v letech 1918–1938 byl striktním systémem poměrného zastoupení. Mezi jeho typické znaky patřila zásada přísně vázaných kandidátních listin. Vedení jednotlivých politických stran tak měla rozhodující slovo při sestavování kandidátních listin, neboť volič v době první republiky nemohl uplatňovat tzv. kroužkování, které bylo zavedeno až roku 1990.

Pomocí tzv. poslaneckých reversů byli zákonodárci pod přísnou kontrolou stranických špiček. Do prvorepublikového parlamentu vstupovalo velké množství politických stran. Prakticky totiž neexistovala omezovací klauzule, která byla zavedena rovněž v roce 1990. Vlády tak musely vznikat za účasti většího množství politických stran a jejich stabilita proto nebyla většinou příliš vysoká.

Všechny volby byly pro tehdejší občany ČSR povinné a volební neúčast byla postihována sankcemi. Prvorepubliková volební povinnost byla tak další skutečností, kterou se lišila tehdejší a dnešní volební praxe.

Volební právo a obecní volby 1919

Československá ústava z roku 1920 přijala velmi demokratické volební právo, které vycházelo z *Volebního řádu* do obcí z ledna 1919. O tomto volebním řádu tehdejší ministr vnitra a předseda agrární (republikánské) strany Antonín Švehla 21. 1. 1919 během svého vystoupení v Revolučním Národním shromáždění řekl:

Reforma tato je dalekosáhlého významu – jsme si toho plně vědomi – je to z nejdalekosáhlejších rozšíření práv na zastoupení, které vůbec dnes jest (...) Rovněž tak i přibrání žen nebudiž žádné obavy.

Na základě tohoto volebního řádu se v červnu 1919 uskutečnily pouze v českých zemích (nikoliv na Slovensku, kde právě probíhaly boje s maďarskou Rudou armádou) obecní volby, které skončily výrazným úspěchem levicových politických sil. Byly to první volby, kde ženy na území Čech a Moravy mohly uplatnit volební právo.

V případě voličů české národnosti tehdy získala nejvíce hlasů Československá sociálně demokratická strana dělnická (32,5 %), následována Československou stranou socialistickou (17,3 %), agrární Republikánskou stranou československého venkova (15,3 procenta), Československou stranou lidovou (9,8 %) a Československou národní demokracií (9,6 %).

Mezi občany německé národnosti v ČSR získala v obecních volbách největší podporu rovněž další sociálně demokratická strana – Deutsche sozialdemokratische Arbeiterpartei (DSAP), kterou podpořilo 47,9% sudetoněmeckých voličů. Tato strana se ještě tehdy stavěla proti začlenění pohraničí s německou většinou do československého státu, což pochopitelně znemožňovalo spolupráci s českými sociálními demokraty.

Do té doby vládla v Československu Kramářova koalice levicových, pravicových i středových českých stran, která byla zvolena aklamací na první schůzi Revolučního Národního shromáždění 14. listopadu 1918.

Masarykův lid

Na základě výsledků obecních voleb prezident Tomáš Garrigue Masaryk jmenoval v červenci 1919 vládu sociálního demokrata Vlastimila Tusara, který se tehdy stal jedním z prvních sociálnědemokratických premiérů v Evropě. Kabinet této tzv. rudo-zelené koalice, opírající se o spolupráci sociálních demokratů a socialistů s pravicovými agrárníky, vedl zemi k prvním parlamentním volbám v dubnu 1920, v nichž sociální demokraté opět zvítězili.

První parlamentní volby v ČSR

Dne 18. dubna 1920 – tedy před sto lety – se na většině území tehdejší Československé republiky konaly první parlamentní volby, v nichž občané zcela svobodně rozhodovali o složení Poslanecké sněmovny Národního shromáždění, a tím i o dalším politicko-ekonomickém směřování nově založeného československého státu.

Volební klání do druhé (horní) parlamentní komory – Senátu Národního shromáždění – se uskutečnilo o týden později, 25. 4. 1920. Pozornost však věnujme pouze výsledkům voleb do Poslanecké sněmovny Národního shromáždění, která byla pro politický život – stejně jako dnes – komorou rozhodující. Volby, do nichž kandidovalo 23 stran – z toho 11 československých – ale neprobíhaly na celém území ČSR. Občané mohli volit pouze 281 poslanců, a tak nebyl zvolen celý počet 300 poslanců, který požadovala tehdejší ústava pro poslaneckou sněmovnu.

K navýšení počtu poslanců dochází až o rok později, kdy dolní komora parlamentu byla rozšířena o 4 kooptované poslance zastupující desetitisíce příslušníků našeho zahraničního vojska, kteří stále ještě pobývali na východě Ruska, i když boje velké Války skončily již v listopadu 1918. Tito poslanci nebyli voleni, ale jmenováni Československou obcí legionářskou.

Kde se v dubnu 1920 nevolilo

První parlamentní volby, jak již bylo připomenuto, se v některých regionech republiky neuskutečnily, neboť hranice československého státu nebyly stále ještě zcela dotvořeny – nevolilo se proto na Těšínsku a Hlučínsku, dále ve Vitorazsku v jižních Čechách a na Valticku na jižní Moravě, na Slovensku pak na Spiši a Oravě. Volby se zde nekonaly především z důvodů nevyjasněného státoprávního postavení těchto oblastí.

Volby ale neproběhly z důvodů politické nestability a složité bezpečnostní situace ani na Podkarpatské Rusi, jejíž připojení k ČSR potvrdila mírová smlouva v Saint-Germain-en-Laye až 10. 9. 1919. Mezinárodně-právní uznání připojení Podkarpatské Rusi k Československu stvrdila o něco později i trianonská mírová smlouva, podepsaná 4. června 1920.

Volby v nejvýchodnějším cípu republiky se tak mohly konat až 16. března 1924. Tamní politické strany vedly zápas o získání 9 mandátů do poslanecké sněmovny. Tyto dodatečné volby na Podkarpatské Rusi byly vnímány jako doklad stabilizace tohoto území a jeho zapojení do politického systému prvorepublikového Československa. Volby ale zde vyhrála s výrazným náskokem krajně levicová

Komunistická strana Československa, která tehdy získala téměř 40 % hlasů. Mandáty z těchto voleb měly platnost pouze jeden rok, neboť již v dalších parlamentních volbách v Československu roku 1925 se na Podkarpatské Rusi volilo znovu – nyní již souběžně s ostatními částmi republiky.

Účast žen

Nejvýraznějším znakem prvních parlamentních voleb v ČSR byla ale především účast žen, neboť až do zániku Rakouska-Uherska tehdejší zákonodárství právo volit ženám neumožňovalo, i když v rámci tzv. první (velkostatkářské) kurie měly některé ženy teoretickou možnost volit – pochopitelně jen ty, které odváděly nejvyšší daně. Toto právo se vztahovalo v letech 1873–1907 ovšem pouze na ty ženy, jež vlastnily velkostatek, a samotná volba se musela konat prostřednictvím zástupce.

O tuto možnost hrstka dobře situovaných žen přišla roku 1907, kdy nově zavedený volební zákon rozšířil volební právo na všechny muže nad 24 let, čímž zrušil dosavadní kuriový systém, který zvýhodňoval bohaté voliče. V uherské části monarchie, kde bylo uplatňováno jiné zákonodárství (tedy i na Slovensku a Podkarpatské Rusi), rovné hlasovací právo neexistovalo až do roku 1918 ani pro muže.

Volební právo žen bylo jedním z nejvýraznějších demokratizačních a společensko-emancipačních prvků československého republikánského zřízení. Tato dnes již zcela samozřejmá volební praxe nebyla ovšem běžná v meziválečném období ani v některých západních státech – například ve Francii a Itálii získaly ženy hlasovací právo až po druhé světové válce (1945), ve Švýcarsku na federální úrovni teprve 1971 a v Lichtenštejnském knížectví dokonce až roku 1984.

Výsledky dubnových voleb

Volby do Poslanecké sněmovny jednoznačně vyhrála československá sociální demokracie (v českých zemích získala 33,4 % hlasů etnicky českých voličů – v Čechách 762 092 a na Moravě a ve Slezsku 318 087, na Slovensku ji podpořilo 510 341 slovenských voličů). Celkem tak Československá sociálně demokratická strana dělnická obdržela 1 590 520 hlasů – v celostátním měřítku to odpovídalo zisku 25,7 % hlasů, což jí přineslo 74 mandátů.

Dalšími českými levicovými politickými subjekty, jež kandidovaly ve volbách, byly Československá strana socialistická (500 821 hlasů, 8,1 %, 24 mandátů) a dnes již prakticky zapomenutá Socialistická strana československého lidu pracujícího, kterou podpořilo 58 580 voličů (0,9 %, 3 mandáty). Tyto tři československé socialistické strany tak získaly těsnou většinu 50,57 % hlasů etnicky českých a slovenských voličů.

Výrazné zisky měly ovšem i dvě další sociálně demokratické strany v ČSR, které zastupovaly voliče německé a maďarské národnosti. Již připomenutá německá sociální demokracie se stala v českých zemích po československé sociální demokracii druhou nejsilnější stranou, když obdržela 689 589 hlasů a 31 mandátů, což v rámci ČSR odpovídalo 11 procentům voličské přízně. Na Slo-

Masarykův lid

vensku působící Maďarsko-německou sociální demokracii podpořilo 108 546 voličů (1, 8 %, 4 mandáty).

Mezi českými pravicovými („občanskými“) stranami si své pozice udrželi agráři se ziskem 28 mandátů (603 618 hlasů, 9, 7 %). Pro politické hnutí německých agráříků v českém, moravském a slezském pohraničí Německý svaz zemědělců se vyslovilo 241 747 voličů (3, 9%, 11 mandátů).

Naopak nevýrazné byly výsledky, které si připsala Československá národní demokracie (387 552 hlasů, 6,3%, 19 mandátů), a jen skromný přírůstek hlasů ve srovnání s komunálními volbami roku 1919 zaznamenali lidovci, kteří tehdy kandidovali společně se Slovenskou ľudovou stranou (699 728 hlasů, 11, 3%, 33 mandátů).

Sociální demokracie 1920 optikou Ferdinanda Peroutky

V parlamentních volbách v dubnu 1920 dosáhly československé, německé a maďarské levicové („socialistické“) strany velkého úspěchu, ale ani v těchto volbách politická levice – tedy v době všeobecné poválečné bídy, nezaměstnanosti a rozjitřených politických a lidských emocí i vášní – v rámci celého státu nezískala nad pravicovými („občanskými“) stranami početní převahu v celkovém součtu poslaneckých mandátů.

Výsledek voleb zhodnotil ve třetím díle své proslulé knihy *Budování státu* novinář Ferdinand Peroutka, a to v kapitole *Volby*:

Roku 1920 odevzdáno bylo při volbách do poslanecké sněmovny 52, 5 % hlasů pro strany občanské, 47, 5 % pro socialistické. To ovšem bylo méně, než socialismus potřeboval, aby mu bylo možno vytvářet budoucnost. V Čechách se objevilo 51,2% socialistických hlasů, avšak na Moravě a ve Slezsku jen 38, 8 %. Mezi Čechy samotnými měl sice socialismus malou většinu, neboť 50, 6 % Čechů hlasovalo pro některou socialistickou stranu, ale tento výsledek byl korigován poměry v jiných národních táborech. Poslanců bylo 145 občanských, 136 socialistických.

V další části tohoto textu Peroutka hodnotil příčiny úspěchu sociální demokracie na Slovensku, byť se v určitých místech své publicistické analýzy nedokázal vyhnout některým jednostranným – možná i urážlivým soudům:

Sociální demokraté ovšem triumfovali. Počet hlasů pro ně odevzdaných, přes půldruhého miliónu, obecně udivoval. Byli daleko nejsilnější stranou (...) Strana sama byla překvapena velkými úspěchy, jež sklídila na politicky dosud neznámém území Slovenska. Dostala zde 510 000 hlasů, strana rolnická (agrární – pozn. autora) jen 242 000 a strana ľudová jen 235 000. Sociální demokracie se připravovala spíše na neporozumění v této malozemědělské zemi, již pokládala za zaostalou. Avšak právě primitivní lid ochotně přijímal primitivní sliby, s nimiž se mu představovali sociálně demokratičtí agitátoři. Zdá se, že oni našli pravý způsob, jak mluvit s tímto lidem, způsob, v jehož účinnosti by nikdy nevěřili idealisté čeští a slovenští, stydlivě se odvracející od hmotných potřeb. Tito idealisté naneštěstí dlouho pozorovali uhlazené selské figuríny v Národopisném muzeu a seznamovali se s lidem prostřednictvím Smetanových oper.

Skutečný slovenský člověk je nyní překvapil. Byl to člověk trpící hmotnou bídou a toužící z ní vyvázat: nic jiného mu nepřipadalo sladším ani potřebnějším. I otázku národní odsunoval za otázku nasycení, mzdy nebo zvětšení svého nepatrného majetku. Sociální demokracie zvítězila na Slovensku právě materialistickou částí svého programu.

I když vůči slovenským voličům sociální demokracie si Peroutka neodpustil poněkud povýšenecké invektivy, celkem objektivně vystihl, proč zradikalizovaná sociální demokracie v parlamentních volbách v dubnu 1920 uspěla:

Sociální demokracie byla vynesena na první místo jakožto strana, o níž se předpokládalo, že nejupřímněji baží po změně. Hlas odevzdaný pro ni byl hlasem odevzdaným proti drahotě, proti obecné tísní, proti nedostatku, proti privilegiovanému postavení majitelů výrobních prostředků i, jak se zdá, proti některým zlům povahy vesmírné. Byly to, zhruba vzato, hlasy pro hospodářské dobudování svobody, neboť, není-liž pravda, jaké plody politické svobody padají lidem do klína, kteří jsou v hmotné nouzi?

Po volbách

Po vítězství sociální demokracie byl Vlastimil Tusar jmenován předsedou třetí československé vlády, jež byla koalici československých socialistických a agrárních sil – tedy bez účasti německých sociálních demokratů či agráříků.

Ovšem z důvodu narůstajícího rozkolu v sociální demokracii mezi státotvorným proudem v čele s předsedou strany Antonínem Němcem a tzv. marxistickou levicí, z níž později vznikla v květnu 1921 Komunistická strana Československa, Tusarova vláda již v září 1920 odstoupila a byla nahrazena úřednickým kabinetem Jana Černého, který v prosinci 1920 mocenskými prostředky během jednoho týdne potlačil radikální levicí organizovanou generální stávkou, jež se měla stát podle pozdějších výkladů – počátkem revoluce bolševického typu. Demokratický charakter státu se tak podařilo udržet až do podzimu 1938.

Generální stávka se uskutečnila mezi 10. a 17. prosincem 1920. Některým oblastem (Kladensko, Hodonínsko, Mostecko, Třebíčsko, Rosicko-Oslavansko) se nevyhnulo násilí, když se část dělnictva pokusila o převzetí místní moci. Větší města, včetně tradičních dělnických center, jako byly například Plzeň či Ostrava, však stávkou nepodpořila. V republice bylo vyhlášeno stanné právo, proti stávkujícím bylo povoláno vojsko a došlo k zatčení 3 000 osob. Při potlačování stávky bylo zastřeleno 13 dělníků – jeden v Praze, devět v Mostě a tři ve Vráblich na Slovensku. Mrtví a zranění byli ale i na straně četníků. I když tento sociálně-politický střet se neobešel bez obětí, počty zemřelých během prosincové generální stávky jsou naprosto nespočetné s množstvím obětí politicko-mocenských konfliktů, k nimž po první světové válce docházelo například v Maďarsku nebo v Německu, o Rusku nemluvě.

Zdeněk Víšek, Milan Hes

Masarykův lid

U příležitosti 75. výročí konce 2. světové války otiskujeme dopis amerického důstojníka, který se účastnil osvobozovacího postupu americké armády Francií, Normandií, středním Německem až do Československa. (Z publikace Osvobození, sestavené Zdeňkem Roučkou, vydáno 1990 v Plzni).

POZDRAV DO ČESKOSLOVENSKA

Jako student nejvyššího ročníku Iowské státní univerzity jsem byl po Pearl Harboru povolán do aktivní vojenské služby jako důstojník v záloze (R. O. T. C. - výcvikový tábor důstojníků v záloze) u polního dělostřelectva a přiřazen k 38. praporu polního dělostřelectva 2. pěší divize ve vojenském táboře Mc Coy, stát Wisconsin. Po desetiměsíčním výcviku jsme byli dopraveni do hrabství Armagh v Severním Irsku. V květnu roku 1944 jsme se vylodili ve waleském Cardiffu, odkud jsme se 5. května dostali přes kanál a v den „D“ zaútočili na Omaha Beach u St. Laurent-sur Mer ve Francii.

V našich naivních představách nebylo ani pochyb o tom, že jsme, jak nám bylo řečeno, vojáci symbolizující osvobození a svobodu. Upřímně jsme věřili, že většina evropských národů je obětí nacistického režimu vedeného Adolfem Hitlerem a trpí tyraní a mučením, které tento režim prováděl. Ale k našemu zděšení nevypadalo, že by se

to týkalo těch lidí, které jsme až dosud v Normandii viděli. Naše přijetí v Evropě nebylo takové, jaké bychom si byli přáli. Britové, naši dlouholetí a nejlepší spojenci, s námi jednali jako s nechtěnými příbuznými, nebo nás pokládali za hollywoodské psance. Příliš často nám připadali uštěpační, zatrpklí, sarkastičtí a do určité míry rozmrzelí naší přítomností. Byli jsme, jak o nás říkali, přepacení, překrmení, přeerotizovaní a byli jsme tam jaksí navíc.

Přirozeně, že jsme očekávali, že Francouzi pro nás budou mít více pochopení vzhledem k tomu, že přivážíme svobodu. Ale opět to tak nebylo. Zdálo se, že jsou nabručení a citově zdrčení, zranění a do určité míry tolerantnější. V Anglii jsme nemohli čekat na den „D“, nyní jsme ve Francii, snad se vrátíme zpět. Nikdy nezapomenu na prvního Francouze, kterého jsem uviděl na Omaha Beach. Nezdálo se mi, že by byl sklíčený, ale podíval se na mne tak, jako by chtěl říci: „Vraťte se domů, nechte nás na pokoji!“ Nebo ji-

Masarykův lid

nak řečeno: „Vy Američané, vy jste sem přišli, dobyli jste vojenského vítězství, ale nevyhráli jste válku, tohle vítězství jste dobyli s ještě většími problémy než v minulosti". Jak válka pokračovala, hodně vojáků si často přálo řídit se radami a přáním tohoto člověka.

Když jsme bojovali v Německu, obyvatelstvo nám připadalo neochotné, uzavřené, nevyzpytatelné a skeptické. Do určité míry se obávali naší morálky a motivovanosti. Až do dnešních dnů si nejsem jist, zda jde o prvek vzájemný! Když jsme vyhráli bitvu u Lipska, dostali jsme příkaz, abychom se zastavili, přerušili palbu a čekali, že se setkáme s Rusy. Byli jsme dvě a půl hodiny od Berlína a když jsme tři dny čekali, aniž bychom viděli jediného ruského vojáka, dostali jsme rozkaz přesunout se ve tmě do jiné země, kterou nikdo, kromě pár lidí z velitelství, neznal. Když jsme se zastavili, byli jsme v palebné pozici na jižním směru před Plzní v Československu. Jenom málo jsme si uvědomovali, že tohle má být naše poslední palebná pozice na evropském kontinentu během druhé světové války.

Většina z nás sotva kdy slyšela o této malé, zvlněné zemi. Národ 14 miliónů pracovitých, schopných, důvěryhodných, inteligentních a důvěřivých lidí se svým vlastním jazykem a kulturou, ne nepodobnou naší vlastní. Když jsme se přesunuli z československé jihozápadní hranice v dvouapůltunových nákladácích do Plzně, věděli jsme, že jsme konečně mezi opravdovými přáteli, že k nám cítí úctu, lásku a hluboký obdiv, ne jenom jako k vojákům přivážejícím osvobození, ale proto, že jsme byli prostí Američané.

Bylo něco přitažlivého, co bylo na šťastných tvářích těchto báječných lidí, kteří, jak nám připadalo, byli nejen vděční za naši pouhou přítomnost ve své zemi, ale bylo to ještě něco hlubšího. Oceňovali naši kulturu a filozofii, vztah k životu, svobodu a touhu po štěstí. Mohli jsme jen doufat, že se určitě někde během naší bojové cesty dočkáme příznivého přijetí, a to se nám splnilo zde. Nic nemohlo být větší odměnou pro divizi, která bojovala od Omaha Beach, prošla živými ploty Normandie, ulicemi Brestu, přes střední

Německo a konečně do Československa, a to jen s nepatrným zájmem veřejnosti a trochou uznání jak tady, tak doma ve Spojených státech.

Oslavy dne vítězství s našimi českými kamarády, to bylo něco víc než jen spolu popíjet. Byl to duch opravdového přátelství a demokracie. Jen několik z nás mluvilo jejich řečí, ale hodně Čechů si udrželo znalost angličtiny i za doby nacistického tyranie. Věděli jsme, že vyjádřený vztah a důvěra jsou opravdové, neboť jsme to viděli v jejich očích. Tyto pocity byly ještě zřejmější, když nám otevřeli svá srdce a své domovy.

Nakonec jsme našli nejen upřímný respekt a úctu, za které jsme bojovali, ale také naše opravdové americké bratry a sestry, v této, od Spojených států tak izolované a vzdálené zemi. Otevřeli nám nejen svá srdce, ale poskytli nám také ubytování, jídlo a nabídli nám, abychom s nimi sdíleli jejich domovy. Společně jsme prožívali přehlídky, ceremonie na oslavu vítězství, recepce, tance. Jiní lidé by k nám těžko byli tak pohostinní. Opravdu jedním velkým světovým místem na naší evropské bojové cestě bylo Československo.

Když 2. pěší divize dostala rozkaz vrátit se do USA, bylo to přijato se smíšenými pocity a se slzami v mnoha očích. Ačkoli jsme mnoho mil od sebe, naše srdce, dokud nezemřeme, navždy zůstanou v Československu, které pokládáme za skutečně velkého přítele demokracie, jíž jste požívali v letech mezi dvěma světovými válkami, kdy v čele státu byla ústavní vláda a prezident Beneš.

Když cestuji po světě, jsem si jist jednou věcí. Ač je to paradox, ze všech národů, které si nás váží, ctí a milují nejvíce, je Československo ten, pro který jsme dělali nejméně. Od teď až na věky, řekněme si všichni:

At' žije svoboda! At' žije demokracie! At' žije Československo!

Dr. J. P. Wakefield Des Moines, Iowa, USA
(bývalý důstojník 2. pěší divize)

Nikdy neříkej pravdu někomu, kdo si ji nezaslouží.

Mark Twain

Pokud chceš duhu, musíš se smířit s deštěm.

John Green

Vyslyš každého, ale ponech si svůj úsudek.

William Shakespeare

Ze slovenských novin SME z 3. 3. 2020 zveřejňujeme recenzi divadelního představení o Miladě Horákové, které se uskutečnilo v Košicích.

Komunistov ukájalo jej utrpenie

Milada Horáková v košickom divadle je strhujúce predstavenie, ktoré vybičuje emócie

Príbeh ženy, ktorú väznili nacisti a zavraždili komunisti, inscenovali v baletе Štátneho divadla Košice.

„Padám, tento boj som prehrala. Odchádzam čestne, milujem túto krajinu, milujem tento ľud, budujte mu blahobyť. Odchádzam bez nenávisti k vám.“ Posledné slová pred svojou popravou vyriekla politička a právnička Milada Horáková 27. júna 1950.

Komunistický režim ju nespravodlivo odsúdil na trest smrti za vlastizrady vo vykonštruovanom politickom procese. Napriek žiadostiam o jej milosť, ktoré Klementovi Gottwaldovi adresovali osobnosti ako Einstein, Churchill, či Sartre, komunistický prezident rozsudok podpísal.

Bola to výstraha. Aby si už nikto nikdy nedovolil kritizovať komunistický režim.

Príbeh Milady Horákovovej spracovali do podoby autorského multizánrového tanečného divadla režisér a choreograf Ondrej Šoth a Zuzana Mistríková v baletе Štátneho divadla Košice.

Oplotenie ako symbol neslobody a útľaku

„Viete, že Horáková zradila našu vlasť?“ pýtajú sa návštevníkov už vo foyeri divadla deti v pionierskych rovnosťach. Usmievajú sa, mávajú komunistickými vlajčkami, rozrastostene pobeňujú po

schodoch. Herci sa nenápadne premiešajú s divákmi.

Divadlo sa začne skôr, ako si do šatne odložíte kabát. Horáková klame, pošepne zrazu mladá robotníčka. Cudzou rečou sa vám prihovori mladý pán v obleku. Zrazu sa pristihnete, že sa úmyselne vyhýbate vojakom v nacistických uniformách.

Ondrej Šoth vie, čo robí, keď divákov vtáhuje do príbehu ešte pred samotným začiatkom inscenácie. Navodzuje tým atmosféru, hrá sa s pocitmi divákov, zneisťuje ich, skúša ich reakcie.

V divadle sedia diváci ako v aréne, scéna je uprostred. Jej základom sú pohyblivé kovové panely a mreže, ktoré sú symbolom neslobody.

Tanečníci s nimi manipulujú, presúvajú ich, scéna je tak variabilná a neustále sa mení. V súdnom procese oddeľujú kovové panely obžalovaných a sudcov od tichých verejných pozorovateľov – divákov.

V inej scéne slúžia na uväznenie hlavnej predstaviteľky. Stávajú sa tiež nástrojom mučenia či bariérou, keď jej dozorcovia pred popravou nedovolia objasť dcéru.

Komunistických katov zlo priam sexuálne vzrušuje

Ondrej Šoth otvára inscenáciu scénou na súde. Chce, aby divák od začiatku vedel, ako sa príbeh skončí, aby si celý čas uvedomoval, aký váž-

► Divadlo

Milada Horáková

■ **réžia, choreografia,**

hudobná dramaturgia:

Ondrej Šoth,

■ **libreto:** Ondrej Šoth,

Zuzana Mistríková,

■ **kostýmy:** Andrei Sukhanov,

■ **scéna:** Jaroslav Daubrava,

Miroslav Daubrava,

■ **hudba:** Jonatan Pastirčák,

■ **hrajú:** Alena Ďuránová,

Andrei Sukhanov, Jakub Kuka,

Vanda Tureková a ďalší,

■ **premiéry:** 14. a 15. februára
Malá scéna Štátneho divadla
Košice.

HODNOTENIE SME

ny zločin bol na Milade Horákovovej spáchaný. Až potom sa retrospektívne vracia späť. Tanec ustupuje do úzadia, dôležitý je pohyb, gesto. Tanečníci sa stávajú hercami, herci tanečníkmi. A tomu celému kraľuje slovo. Ideály a hodnoty, za ktoré Milada Horáková musela zmŕtvieť, počut z úst Tomáša Garrigua Masaryka.

Šoth je v divadelnej reči priamy. Príbeh síce rozpráva cez symboly, no veľmi jasne, priam doslovne. Chce, aby divák presne vedel, čo sa na scé-

ne odohráva, nemusí si nič domýšľať, nič si nevyložíť inak, ako chce sám autor. Dobro je v Šothovej inscenácii jemné, harmonické, šťastné a pokojné.

Tanečníci sa smejú, radujú, objímajú. Hudba dotvára láskyplnú atmosféru. Milada a jej rodina sú k sebe nežní, držia spolu, milujú sa. Zlo je v absolútnom protiklade – nadmieru hlučné, tvrdé, agresívne. Nacisti a ešebáci sú rúzni v pohyboch, dupú a kričia, ich rev je priam neľudský, zverský. Akoby chceli prekričať aj tvrdú rockovú hudbu, ktorá rastúcimi decibelmi umocňuje scény zla.

Šoth neporovnáva naciizmus s komunizmom, obe ideológie preňho predstavujú rovnaké neľudské zlo, obe sú preňho rovnako zvrátené.

A ide ešte ďalej. V jeho videní je zlo nielen desivé, ale perversné, zvrhlé a úchylné. Komunistickej kati sa na scéne pohybujú len v úspornom, koženom sado-maso oblečení. Utrpenie Milady ich priam perversne uspokojuje.

Jej utrpenie je aj pre diváka takmer neúnosné

Zlo bravúrne stvárňuje herecká dvojica Jakub Kuka a Vanda Tureková. Striedajú sa v postavách hlavných dozorcov, žalobcov i sudcov. Sú nacistickými dôstojníkmi, komunistickými pohlavármi, tajnými, ruskými agentmi i katmi. Suverénne a arogan-

tne zosobňujú fanatizmus a všetky zvrhlosti ľudí, ktorí majú moc trýznit iných z ideologického presvedčenia. Inscenácia je obrovským útokom na emócie a Ondrej Šoth veľmi dobre vie, ako ich vybičovať do krajnosti.

Najvýraznejšie mu v tom pomáha herečka Alena Ďuránová v úlohe Milady Horákovovej. Na scéne sa mení na ženu, ktorá je verná svojim ideálom. Ktorá vie, že na svete bude dobre iba vtedy, ak budeme bojovať za spoločnosť, nie za jednotlivcov.

Jej obetavosť je nesmierne dojímavá a Ďuránová ju svojou jemnosťou ešte podčiarkuje. Jej Horáková je autentickým, presvedčivým výkonom. Utrpenie – fyzické i psychické – je takmer neúnosné aj pre diváka.

Pri mučení v hladisku citíť jej bolesť. Ďuránová neskláza do afektu, ani hysterickosti, trápenie znáša s dôstojnosťou a pokorou. Rozlúčka odsúdennej s rodinou je aj vďaka herecku hlavnej predstaviteľky jednou z najsilnejších a najmotívnejších scén v celej inscenácii.

Poprava Milady Horákovovej v košickom baletе je výstrahou aj pre súčasníka. Pred ľudskou zlobou, zvrátenou ideológiou, chorou myslou a manipuláciou. No v prvom rade pred všetkým a všetkými, ktorí by nás chceli pripraviť o slobodu.

Jana Alexová

Z výboru KMH bola predstavení prítomná dr. Erika Mačáková, ktorá o ňom zaznamenala vlastné poznatky a dojmy.

PREMIÉRA TANEČNÍHO DIVADLA MILADY HORÁKOVÉ

Státní divadlo Košice pripravilo taneční predstavení na motívy osudu Milady Horákovovej. Premiéra bola uvedená 14. února 2020 a Klub dr. Milady Horákovovej dostal samozrejme pozvání.

Na predstavení jsem se těšila, ale byla jsem i trochu nejistá z toho, jak se dá tak těžké téma vyjádřit tanečně. Byla jsem zvědavá, protože jsem znala starší představení autorské dvojice Zuzana Mistríková a Ondrej Šoth, třeba divadelní zpracování života M. R. Štefánika, které bylo velmi povedené.

Představení začalo už v předsáli, kde se mezi hosty vmísily pionýrky a šeptem prozrazovaly např. že Milada Horáková je milionářka.

Pěkně byla vymyšlená i scéna. Ta byla uprostřed sálu a diváci seděli na obou stranách jako v koloseu. V podstatě jedinou rekvizitou celého představení byly mříže – železné dílce pohybující se na kolečkách, kterými účinkující pohybovali podle potřeby. Jednou se aktéři ocitli před mříží a jednou za ní. Hra byla více scénická než taneční. Hudba byla částečně komponovaná, částečně byly využity známé sklad-

Masarykův lid

by Dvořáka, Bacha nebo Wagnera. Hudbu z doby Klementa Gottwalda složil Michael Kocáb.

Celé představení vyznělo velmi dynamicky, scéna střídala scénu, skladba skladbu. Osud Milady Horákové byl líčen pravdivě, projevy nebo dopisy byly citovány doslovně. Hlavní hrdinku ztvárnila na Slovensku známá herečka Alena Ďuránová, která byla velmi přesvědčivá. Po premiéře se mi svěřila, že k nastudování role vedl pláč i slzy. Jediná postava dcery Jany měla dvě podoby, jednu podobu holčičky a

pak podobu dospělé ženy, která čte poslední maminčiny dopisy.

Divadlo to bylo silné, smutné, chvílemi až děsivé, v každém případě se muselo dotknout nitra všech diváků. Závěrečné scény nutily k zamyšlení, jak se taková tragédie v zásadě nedávno mohla vůbec stát. A to je asi to nejdůležitější, co má divadlo na tak vážné téma divákovi dát.

Erika Mačáková

Čtenáře Masarykova lidu informujeme o knize Evy Hahnové „Češi o Čechách“.

ČEŠI O ČEŠÍCH

Historička Eva Hahnová je českého původu, od roku 1968 však žije v Německu. Po svém odchodu z Prahy studovala ve Stuttgartu a v Londýně a řadu let působila jako vědecká pracovnice v ústavu pro česká studia Collegium Carolinum v Mnichově. Její kniha *Češi o Čechách, Dnešní spory o dějiny*, která vyšla v Akademii 2018 navazuje na její předešlé dvě antologie *Od Palackého k Benešovi, Německé texty o Čechách, Němcích a českých zemích* (Academia 2014) a *Dlouhé stíny předsudků, Německé a anglické stereotypy o Čechách v dějinách 20. století* (Academia 2015).

Kniha *Češi o Čechách* je v anonci charakterizována takto: *Proč se někteří Češi domnívají, že jsou příslušníky pomýleného a selhávajícího národa, zatímco jiní protestují proti přepisování dějin? Dnešní móda hanlivých stereotypů o Čechách je markantní součástí současných sporů o dějiny. Vzbuzuje nejen emocionálně rozhořčené protesty a více či méně věcnou kritiku, ale i obavy o národní identitu. Autorka dvou předcházejících knih o německých a anglických historicko-politických textech o Čechách tentokrát provází čtenáře labyrintem dnešních českých sporů o dějiny a ukazuje, jak se na úkor informací o minulosti prodraly do popředí dávno tradované stereotypy různé provenience. Kniha se zaměřuje na obrazy českého národa, obrození, Československa a osobností jako František Palacký, Josef Pekař, Emanuel Rádl či Edvard Beneš, které od roku 1989 četní autoři propagují jako výrazy nových poznatků o minulosti. Zároveň seznamuje s hlasy jejich kritiků, s historickým pozadím dnešních kontroverzí a s multiperspektivním přístupem k minulosti. Vývrací tak spekulace o jakémsi speciálním charakteru českého národa a otevírá cestu k pochopení, že Češi jsou obyčejným národem s rozmanitými tradicemi.*

Kniha *Češi o Čechách* byla hodnocena jako „Kniha měsíce“ a Literární noviny o ní uspořádaly diskuzi 30. května 2018. Autorka však přítomna nebyla, protože toho dne musela přednášet v Berlíně, ale do diskuze zaslala své

vyjádření. Hlavními diskutéry byli prof. Václav Bělohradský a prof. Miroslav Hroch. V debatě se hovořilo o používání historie v mediálním prostoru, o přítomnosti, která je soustředěná na budoucnost, pro niž hledá opory v minulosti, o nahlížení na dění z hlediska sociologického. Autorce knihy bylo vytknuto, že stále hovoří o odborné historii, že přehánění ve vyhledávání negativních stereotypů a nezmiňuje se o stereotypech pozitivních a že neustálé pátrání po naší národní identitě je také přehnané.

O této knize nepíšeme recenzi, ale podáváme o ní zprávu, protože autorka věnuje pozornost i čtvrtletníku *Masarykův lid*, který vydává Klub Milady Horákové. Dočteme se v ní: *Časopis Masarykův lid se netiskne na lesklém a barevném papíře. Jeho spolupracovníci se nehonosi úspěšným sháněním dotací a projektů, ale nabízejí náhledy do dějin Československa z osobité perspektivy. Věnují se totiž nespokojivým formám připomínání minulosti.*

Autorka to pak dokládá na jednom čísle *Masarykova lidu* z roku 2016. A dále píše: *Obrazy Československa, které nabízejí archivní prameny, Společnost Edvarda Beneše či Klub Milady Horákové, jsou jiného druhu, než nalezneme v textech Jana Patočky, Podivena, Václava Bělohradského nebo Jiřího Gruši. Jsou plné stop lidských bytostí, ocitající se v nejrůznějších situacích a reagující nejrůznějšími způsoby. Spočívají na ochotě k dialogu s předky, nikoli na nároku soudit je. Nejsou poplatné dobově módním žargonům a nabízejí příležitosti k vytváření individuálních osobitých představ o minulosti. Zastánci Československa pěstují tradice českého národa, které nemají v naší době na různých ustlání, ale o to atraktivnější jsou pro každého, kdo není předpojatý, nepodléhá módám a preferuje svěbytně kritické uvažování o dějinách.*

Redakce ML

Podáváme zprávu o letošním Mezinárodním projektu proti totalitě.

MENE TEKEL V ROCE 2020

Ve dnech 24. února – 1. března 2020 se uskutečnil XIV. ročník Mezinárodního projektu proti totalitě. Jeho spolupořadatelé byli: Umění bez bariér, z. s. hl. m. Prahy, Univerzita Karlova, Ústav pro studium totalitních režimů, Městská knihovna Praha, Post Bellum, Paměť národa.

Jako spolupracující instituce je třeba jmenovat: Senát Parlamentu ČR, Právnickou fakultu Univerzity Karlovy, Knihovnu Václava Havla, Národní archiv, Symposion, Českou televizi, Český rozhlas Plus, Arcibiskupství pražské, Římskokatolickou farnost u kostela Panny Marie Sněžné, Pražský akademický klub 48, Spolek Dcery 50. let, Občanské sdružení Paměť.

XIV. ročník Mene Tekel, jehož název odkazuje k Bibli a k výzvě, aby každý člověk byl odpovědný za své činy, přinesl (jako tomu bylo i u předešlých ročníků) svědectví o protiprávnosti totalitního režimu. Na jeho realizaci se podílela řada spolupracovníků, z nichž uvádíme MgA. Danielu Řeřichovou, jejíž jméno stojí za dramaturgií, scénářem i produkcí tohoto projektu.

V jeho úvodu tradičně proběhl pietní akt u Pamětní desky v Nerudově ulici připomínající pochod studentů za svobodu a demokracii na Pražský hrad 25. února 1948. Na to byla položena *Kytice jednoty* k soše T. G. Masaryka na Hradčanském náměstí.

Slavnostně byl zahájen v Městské knihovně premiérou filmového dokumentu režiséra Václava Müllera *Projekt Orwell aneb 2+2=4?* Film je výpovědí o autorově vztahu k Orwellovu dílu, k jeho osobnosti i k současnému stavu světa. Autor jde po Orwellových stopách do Londýna, vesnice Wallington až po skotský ostrov Jura. Vystupují tu další osobnosti spjaté s Orwellovým dílem, jehož myšlenky jsou právě v současnosti maximálně aktuální. Proto má XIV. ročník Mene Tekel podtitul: *Memento George Orwella*.

Orwellovské téma se objevilo i v následujících dnech. 26. února se uskutečnil moderovaný program pro školy, který aktivizoval mladé posluchače k vyslovení vlastních názorů na totalitní režim z hlediska historického i mravního založených na poznatcích předešlých generací, a také pod dojmem filmového dokumentu o Orwellovi, který tu byl opět promítnut.

V dalším programu zazněly *České ozvěny George Orwella*, na nichž spolupracovalo Muzeum Paměti XX. století.

Mezinárodní konference uskutečněná v Senátu Parlamentu ČR nesla název *Orwellovy výzvy dnešku*. Příspěvky, které tu zazněly, se zabývaly politickými systémy v postkomunistickém období, právními dějinami v éře obou totalit, kterými česká společnost prošla v průběhu 20. století. Zamýšlely se nad skutečností, jak v současnosti čelit záplavě informací, z nichž mnohé jsou falešné. Autoři se

rovněž zabývali svým vztahem k Orwellovi a k jeho odkazu v díle „1984“.

V ambitu kláštera u kostela Panny Marie Sněžné se uskutečnily výstavní projekty *Cesty ke svobodě*.

Výstava *Příběhy 20. století* byla věnována deseti lidským osudům: československému legionáři první světové války, veteránovi druhé světové války, letci RAF, přeživší holokaustu, vězni Gulagu, protinacistickému a protikomunistickému odbojářovi, politickému vězni, disidentovi a demonstrantce z období sametové revoluce.

Výstava *Cesty ke svobodě* reflektující poslání Mene Tekel obsahovala výběr prací účastníků stejnojmenné výtvarné soutěže, které se účastnili žáci a studenti ZŠ a ZUŠ. Soutěžící si mohli vybrat mezi libovolnými výtvarnými technikami nebo fotografií.

Soubor výstav *Železná opona v nás* připravilo občanské sdružení Paměť společně s Gymnáziem a střední odbornou školou Moravské Budějovice a Střední umělecko-průmyslovou školou Jihlava-Helenín. Studenti se v trojrozměrných modelech zamýšleli nad odkazem železné opony a nad způsobem, jak ho připomínat. Řešili i téma *Překonej stěnu smrti*, v němž se zabývali jejím úspěšným i neúspěšným překonáváním.

Výstava *TGM to nikdy nebude mít lehké* podávala obraz této mimořádné osobnosti našich dějin. Připomínala, jak TGM bořil národní mýty a stereotypy, jak české společnosti nastavoval kritické zrcadlo, přičemž veškeré konání podřizoval hledisku mravnímu. Českou otázku činil nedílnou součástí evropského vývoje.

Výstava *Mene Tekel* ve fotografiích podávala přehled o všech předchozích ročnících tohoto mezinárodního projektu.

Na Právnické fakultě pak proběhla výstava *Jedenáctkrát divadlo faktu. Pocta Mgr. Janu Řeřichovi*.

Studenti a absolventi Právnické fakulty v ní připomenuli jedenáct případů politických procesů, které ve spolupráci s režisérem Janem Řeřichou v rámci vědeckého semináře Rekonstrukce politického procesu 50. let představili v letech 2009–2019 formou divadla faktu v porotní síni Vrchního soudu v Praze. Byla to současně pocta Mgr. Janu Řeřichovi, který jako výrazná osobnost po léta stál v čele projektu Mene Tekel, ale loňského roku nás nečekaně opustil.

V rámci letošního projektu Mene Tekel zazněl *Koncert hudební skupiny Missa – Karel Kryl revival*, rovněž se uskutečnila prezentace knihy *Ohlédnutí za totalitou* historičky a spisovatelky Zory Dvořákové. Proběhla diskuse o situaci v současné Armenii a mnoho látky k přemýšlení poskytla projekce filmu *Snowden*, na niž navazovala diskuse o vpádu moci do soukromí člověka a o ohrožení demokracie. Působivá byla předpremiéra lotyšského filmu *Otec Noc*. Také proběhl moderovaný program pro školy Svědectví dcer

Masarykův lid

padesátých let s mottem: *Budoucnost je zrcadlem pochopené minulosti*. Program pokračoval v Knihovně Václava Havla, kde byly představeny nové publikace čerpající z výzkumu o činnosti československé justice na konci 40. a na počátku 50. let.

XIV. ročník Mene Tekel vyzývající k ostražitosti vůči současnému ožívování totalitních tendencí byl završen ekumenickou bohoslužbou za popravené, umučené a zemřelé politické vězně a jejich rodiny v katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha v neděli 1. března 2020.

Redakce ML

Stat' zachycuje život a osudy židovské komunity ve Slaném a v jeho okolí.

HISTORIE SLÁNSKÝCH ŽIDŮ

Synagoga ve Slaném

Historie slánských židů

Historický vývoj židovské komunity ve Slaném – menším městě na severozápadě Středočeského kraje – je podobný dějinám židovského osídlení většiny českých a moravských měst. Ve Slaném se rovněž zachovaly zajímavé architektonické památky spjaté s místní židovskou komunitou – především synagoga a hřbitov, které stojí – podobně jako celý příběh slánských židů – za připomenutí.

Židé ve Slaném v době středověku

První písemná zmínka o přítomnosti židů ve Slaném pochází ze 14. století, kdy je zmiňován „žid slánský“ jakož-

to majitel domu ve Valentinské ulici na Starém Městě v Praze.

Město Slaný získalo roku 1458 majestát od krále Jiřího z Poděbrad, jenž potvrdil Slanému dosavadní privilegia. Tato privilegia dále rozšířil o výběr cel a tržních poplatků. Město tehdy ale zcela zakázalo pobyt židům na svém území. Židé nesměli ve Slaném strávit delší dobu než jednu noc a poté museli město opustit.

„Přišel-li cizí žid do Slaného, musil zaplatiti poplatek ve bráně, a po vyřízení svých záležitostí neodkladně opustiti město. Přenocovati mohl v blízkých Lidicích u Otrub, kde chaloupka, nazývaná Židovna, dosud připomíná dobu tu,“

Masarykův lid

uvádí ve sborníku *Dějiny Židů v Slaném a okolí* (1934) historik Richard Fanta.

Tuto skutečnost potvrzovala i plastika na dnes již neexistující Pražské bráně ve Slaném, která zobrazovala žida, jenž držel v ruce minci. Situace se ale změnila v 16. století, kdy byl i nocleh židům ve Slaném zakázán.

Židé ve středověku mohli trvale žít, pracovat a obchodovat pouze ve vymezených částech některých měst, městeček nebo i větších vesnic – v tzv. ghettech. Pokud se pohybovali mimo ghetto, museli mít zvláštní povolení.

Židovské komunity však přesto žily v oblasti širšího Slánska – svědčí o tom například židovské hřbitovy v Hřivčicích nedaleko Peruče nebo ve Zlonicích u Slaného. Zákaz pobytu židů ve Slaném byl ale v několika málo případech obcházen. Dochovaly se písemné doklady o přítomnosti židovského mastičkáře Rennera k roku 1603. Dále ve Slaném pobýval roku 1607 židovský lékař Abraham, který zde léčil chromého syna místního měšťana.

Slánští židé v 19. a 20. století

Svobodné podnikání a stěhování se do měst bylo židům umožněno až rakouskou ústavou v roce 1848, o čtyři roky později byla zrušena ghetta a k úplnému zrovnoprávnění izraelitů došlo až po roce 1867, kdy byla vydána nová rakousko-uherská ústava.

Židé se ve Slaném tak začali svobodně usazovat teprve až po roce 1848, avšak již od šedesátých let 19. století se stávají společensky významnou skupinou obyvatel. Roku 1861 slánští židé založili náboženský spolek *Israelitische Cultusverein Schlan*, z něhož později vznikla židovská náboženská obec. Slánští židé si rovněž zřídili vlastní školu, která existovala mezi lety 1862–1896 v sousedství slánské synagogy. Ta byla postavena roku 1865 v dnešní Fričově ulici, nedaleko slánského náměstí, které nese od října 1918 Masarykovo jméno. Roku 1881 místní izraelité začali své mrtvé pohřbívat na nově zřízeném hřbitově ve Slaném, který se nyní nachází v sousedství IV. části městského hřbitova.

Mnozí slánští židé se ve druhé polovině 19. století stali váženými občany města – obchodníky, právníky, lékaři, podnikateli či regionálními politiky. Například podnikatel

Richard Langweil, který byl občansky aktivní v mnoha slánských spolcích, se jako okresní zastupitel zasloužil o vznik místní telefonní sítě. Udržoval také přátelský vztah s dramatikem a spisovatelem Václavem Štechem, jenž později na Richarda Langweila vzpomínal ve svých fejetonech „*Přes ostnaté dráty – paměti českého tvrdohlavce*“. Tyto

Pomník padlým na Hlaváčkově náměstí ve Slaném

vzpomínkové fejetony, v nichž V. Štech věnoval pozornost i celému rodu Langweilů, vycházely v *Národních listech* v letech 1935 – 1936 a v knižní podobě je vydala roku 2011 Knihovna Václava Štecha ve Slaném.

Roku 1877 v obvodu slánské židovské obce, která vzniká v šedesátých letech 19. století, bylo evidováno 54 rodin – 300 dospělých osob a 70 dětí.

Slánská židovská obec roku 1894 zahrnovala tato sídelní místa: Slaný, Beřovice, Bílichov, Břešťany, Hobšovice, Hořešovice, Hořešovičky, Jedomělice, Libušín, Malíkovice, Motyčín, Poštovice, Skůry, Tmaň a Zvoleněves.

Podle sčítání lidu 1880 ve Slaném žilo 207 židů. Počet slánských izraelitů vykazoval ale v následujících desetiletích trvale klesající tendenci – 187 osob v roce 1890, 150 v roce 1900 a 149 o deset let později. Na přelomu 19. a 20. století ve Slaném žilo asi 10 000 občanů.

V době první Československé republiky se při sčítání lidu k židovské konfesi roku 1921 přihlásilo 111 slánských občanů a o devět let později již jen 85.

V roce 1932 byly sloučeny náboženské obce ve Slaném, Ješíně a Kralupech v jednu náboženskou obec se sídlem ve Slaném. V roce 1939 bylo evidováno 170 členů slánské židovské náboženské obce.

Židovský hřbitov

Masarykův lid

Období druhé světové války

Židé ve Slaném žili a působili až do období 2. světové války, kdy především je postihly represe a perzekuce okupační nacistické moci.

Na území protektorátu Čechy a Morava začaly platit tzv. norimberské zákony, z nichž plynula pro židy veškerá společenská a hospodářská omezení – zákazy návštěv veřejných míst (například divadel, knihoven, koupališť a biografů), dále obstarání jejich majetku i finanční hotovosti v peněžních ústavech. Roku 1940 byla židům vyhrazena nákupní doba v obchodech – svědčí o tom například dochovaná vyhláška Okresního úřadu ve Slaném. Vedle dalších omezení museli povinně nosit oblečení s našitou židovskou hvězdou. Nejtragičtější doba pro české židy nastává ovšem na podzim 1941, kdy byly zahájeny jejich deportace do terezínského internačního ghetta.

Ve dnech 22. – 26. února 1942 odjely z Kladna do Terezína dva transporty, kam byli zařazeni občané židovského vyznání z Kladenska a Slánska. Tyto transporty byly vypraveny z budovy bývalého kladenského učitelského ústavu.

V březnu 2004 byla na Kladně, z iniciativy společnosti Patria a Magistrátu statutárního města Kladna, odhalena na místě této tragické události pamětní deska s následujícím textem:

„Na památku 1623 osob židovského původu z našeho regionu, které byly z tohoto místa odvezeny ve dnech 22. února a 26. února 1942 ve dvou transportech označených „Y“ a „Z“. Z nich zahynulo 1502, přežilo 120 a osud jedné osoby nebyl zjištěn.“

Židovský hřbitov

Do Slaného se po skončení války vrátilo pouze 11 židů. Nacistický teror ve městě připomíná pomník obětem druhé světové války na Hlaváčkově náměstí. Tento pomník, postavený roku 1965, uvádí jména obětí nacismu ze Slaného, ovšem bez zdůraznění skutečnosti, že většina z nich byli židé.

Slánský rodák a bojovník proti nacismu Felix Arnošt Heller

S tragickými událostmi druhé světové války je spjat i životní osud Felixe Arnošta Hellera, který se narodil 4. dubna 1924 ve Slaném. Od roku 1927 s rodiči a sestrou Editou žil v Praze.

V roce 1939 se Felix Heller, společně se svou sestrou, díky známé záchranné akci Nicholase Wintona dostal do Velké Británie, kde později vstoupil do Královského letectva (RAF). V řadách 311. československé bombardovací perute zahynul v listopadu 1943 při bojové operaci nad Biskajským zálivem. Bylo mu pouhých 19 let.

Rodiče F. A. Hellera během holocaustu zahynuli, setra Edita žila v Kanadě, kde v roce 1977 zemřela.

V současné době památku F. A. Hellera připomíná pamětní deska v Soukenické ulici ve Slaném.

Synagoga ve Slaném

Budova synagogy v maurském slohu s novorománskými prvky byla vystavěna podle projektu architekta Františka Štecha. Svému účelu budova sloužila v letech 1865–1942 a nahradila tak již nevyhovující modlitebnu, která sídlila v budově „V Templu“ v dnešní Kynského ulici.

Židovské modlitebny sloužily původně velmi malému počtu izraelitů, kteří žili v českých městech v polovině předminulého století. Se vzrůstajícím počtem židů ale začaly být později ve většině měst v Čechách a na Moravě stavěny synagogy.

Slánská synagoga měla dvě části – modlitebnu a dvoupatrovou obytnou část, kde žil rabín. Dřevěná ženská galerie byla přistavěna roku 1895 v poschodí při západní a severní straně, přístupná byla schodištěm ze sousední židovské školy. Zdobená skříň na tóru Aron ha-kodeš byla umístěna u východní stěny synagogy.

Zajímavostí je, že bohoslužby ve slánské synagoze sloužil také rabín Filip Bondy – první český vrchní zemský rabín a zakladatel českožidovského vlasteneckého spolku Or Tomid. Rabín Filip Bondy jako jeden z prvních zavedl užívání češtiny během židovských bohoslužeb.

Během nacistické okupace byla synagoga uzavřena a došlo k zabavení liturgických předmětů a svítek tóry, které byly odvezeny do nacisty zřízeného Ústředního židovského muzea v Praze. Po skončení války nebyla již činnost slánské židovské náboženské obce z tragicky známých důvodů obnovena.

I když slánská synagoga sloužila po druhé světové válce k různým účelům, modlitebnu stále zdobí mohutné průčelí s Mojžíšovými deskami. Původní vitráž s Davidovou hvězdou v kruhovém okně ale již nenajdeme, neboť ji nahradila jiná skleněná výplň. Synagoga byla roku 1958 zapsána do seznamu kulturních památek. Od roku 1965 ale sloužila jako skladiště, později v ní byly dokonce bytové jednotky. Roku 1974 začala v budově synagogy působit pobočka Státního okresního archivu Kladno (SOKA).

V době, kdy v synagoze se ještě nacházelo jedno z pracovišť kladenského archivu, zůstala zachována stropní výzdoba. Synagogální klenutý strop byl modře vymalován a osazen byl zlatými plastickými hvězdičkami. Tato výzdoba však dle vyjádření Policie České republiky, která v objektu bývalé synagogy od roku 2013 sídlí, nezůstala zachována a strop je dnes pouze celistvě modrý. Navzdory všem stavebním úpravám ale zůstává slánská synagoga nepřehlédnutelnou dominantou města. Budova synagogy je majetkem Židovské obce v Praze.

Masarykův lid

Židovský hřbitov ve Slaném

Slánský židovský hřbitov se nachází mezi ovocnými sady pod ulicí Na Vinici – v severovýchodní části města. Rozloha hřbitova je 3 188 m².

Slánští židé byli po roce 1848 pohřbíváni na hřbitovech v Blevicích u Kralup nad Vltavou a ve Zlonicích. Dne 27. července 1881 Židovská náboženská obec ve Slaném zakoupila za 1 600 zlatých od manželů Mrzílkových pozemky v sousedství městského hřbitova, aby zde zřídila židovský hřbitov přímo ve Slaném. Podmínkou bylo, že hřbitov musel být obehnan omítnutou zdí a stavba musela být dokončena do konce srpna 1881.

První zde pohřbenou osobou byla Berta Bondyová, která zemřela 23. srpna 1881. Její hrob zůstal zachován do současnosti. Dnes se na hřbitově nachází celkem 97 náhrobků v šesti řadách. Místo posledního odpočinku v tomto místě nacházeli židé nejen ze Slaného, ale i z okolních obcí na Slánsku, a to až do druhé světové války.

V letech 1931–1932 došlo k zásadní stavební úpravě hřbitova, neboť zde byla postavena obřadní síň. Výstavbu provedl v duchu funkcionalismu významný slánský stavitel Vilibald Hieke. Využití funkcionalistického stavebního stylu bylo pro budovy tohoto typu na území Čech a Moravy velmi neobvyklé, a proto je obřadní síň z architektonického hlediska poměrně unikátní. Po stranách obřadní síně se nacházejí další dva přízemní objekty, které sloužily správě hřbitova a přípravě pohřbů.

V obřadní siní byla během rekonstrukce upevněna pamětní deska připomínající památku rodiny Taussigovy, která finančně přispěla na její výstavbu. Pamětní tabule v interiéru obsahuje tento text: „*V upomínku manželům Antonínu a Evě Taussigovým ze Slaného. Izraelitská obec náboženská Slaný. 20. září 1931.*“

Z osobností, které byly pohřbeny na slánském židovském hřbitově, je vhodné zmínit především rabína Leopolda Thorsche, dále pak hrob Aloise Langweila, který byl v letech 1885 až 1893 starostou židovské náboženské obce ve Slaném. Je zde zachován i hrob židovského válečného uprchlíka z Haliče z roku 1915 Abrahama Rammera.

Pro náhrobky rabínů a významnějších osobností bylo vyhrazeno čestné místo při severozápadní zdi hřbitova. Na novějších náhrobech lze vidět i fotografie, v jednom případě i kolorovanou.

Na slánském židovském hřbitově se rovněž nachází hrob mlynáře Hugo Kellnera z Klobuk u Slaného, jenž zemřel 12. 4. 1949 ve věku 78 let. Místo posledního odpočinku H. Kellnera je zároveň symbolickým hrobem, jak připomínají údaje na náhrobku, také jeho nejbližších rodinných příslušníků – manželky Marie a synů Josefa a Ervína, kteří zahynuli během tragických válečných událostí.

Poslední pohřeb se na tomto hřbitově konal roku 2004, kdy zde byla pohřbena přeživší holokaustu z nedalekých Třebichovic Věra Salusová.

V době minulého politického režimu (1948–1989) slánský židovský hřbitov nebyl nijak udržován, a proto chátral. Stále však byl majetkem Židovské náboženské obce v Praze, která ale na jeho údržbu neměla finanční prostředky, a proto se rozhodla v roce 1982 odprodat část pozemku hřbitova s obřadní siní a sadem soukromým vlastníkům.

Prostor židovského hřbitova, kde se nacházejí náhrobky, však zůstal i nadále ve vlastnictví Židovské náboženské obce. Od roku 2010 je hřbitov kulturní památkou České republiky. Zrekonstruovaná obřadní síň a přilehlé budovy patří soukromému majiteli. Hřbitov není veřejnosti běžně přístupný, ale areál hřbitova je možné navštívit, zpravidla během školních exkurzí nebo komentovaných vycházek s průvodcem.

Budova bývalé obřadní síně

Jmenný seznam všech občanů pohřbených na slánském židovském hřbitově v letech 1881–2004 byl zveřejněn v regionální historické ročence Slánský obzor roku 2013 ve studii *Židovský hřbitov ve Slaném v proměnách času*.

Slánský židovský hřbitov můžeme v současné době vnímat především jako pietní místo, upomínající na osud tragicky zaniklé komunity.

Odkaz slánských židů v současnosti

V dubnu 2017 uspořádal Městský úřad ve Slaném ve spolupráci s izraelským velvyslanectvím a Českou unií židovské mládeže akci *Dny izraelské kultury*. Město tehdy navštívil velvyslanec státu Izrael a ve Slaném se konaly významné kulturně-společenské akce, včetně prohlídky židovských památek ve městě. Byl zahájen rovněž výběr lokalit k budoucímu umístění „kamenů zmizelých“ *Stolpersteine*, které připomínají památku obětí nacistické genocidy.

Nelze opomenout ani úspěšný projekt *Slánští zmizelí sousedé*, během kterého pátrali žáci z 3. základní školy pod vedením svých učitelek po osudech slánských židovských

Masarykův lid

rodin. O tomto projektu byla roku 2016 vydána kniha *Návraty – nenávraty*.

Historickému vývoji židovských komunit na Slánsku a Kladensku se rovněž často věnuje již připomenutá ročenka Slánský obzor, kterou od roku 1993 společně s Vlastivědným muzeem vydává společnost Patria, z.s.

Slánský obzor například ve svém vydání z roku 2016 uveřejnil rozsáhlou studii *Venkovské židovské hřbitovy v našem kraji*, která pojednává o historii židovských hřbitovů

v Blevicích, v Budyni nad Ohří, v Hostouni u Kladna, v Hřivčicích, v Postřižíně u Kralup nad Vltavou, ve Spomyšli u Velvar a ve Zlonicích.

Text: Jáchym Pešata (Infocentrum Slaný)

**Odborná spolupráce Patria, z.s: Zdeněk Víšek
a Irena Veverková**

Foto: Viktor Čížek

V letech 2017 až 2019 naše media informovala o případu, který se týkal minulosti obce Lidice a jejích několika obyvatel. Je to téma velmi citlivé, které ve veřejnosti vzbudilo velkou pozornost. Proto předkládáme souhrnný výklad o tomto tématu, který zpracoval náš spolupracovník Zdeněk Víšek.

BOLEST LIDIC STÁLE ŽIVÁ

Tragické události v Lidicích z června roku 1942 představují i po uplynutí téměř osmdesáti let dosud nezhojené bolestné trauma, které stále zasahuje živé i mrtvé, což v nedávné době ukázal v dosti nečekaných souvislostech dramatických spor o interpretaci úředních listin, které vznikly po druhé světové válce a jež vrhají stín podezření z udavačství na lidickou ženu Alžbětu Doležalovou, jež 2. 6. 1942 údajně upozornila protektorátní četnictvo na židovský původ své podnájemnice Štěpánky Mikešové.

Do tohoto sporu vstoupili v lednu roku 2020 dokonce nejvyšší političtí představitelé České republiky – prezident Miloš Zeman, který 28. 1. 2020 dopisem vyjádřil morální podporu dceři Alžběty Doležalové Marii Šupíkové, i ministr kultury Lubomír Zaorálek, po jehož výzvě rezignovala na svoji funkci ředitelka Památníku Lidice Martina Lehmannová, neboť neodmítla jako nepodloženou informaci o údajném udavačství Alžběty Doležalové, jež zazněla v reportáži *České televize* v pořadu *Reportéři* 10. 6. 2019. Novým ředitelem lidického památníku se pak na konci února stal vojenský historik plukovník Eduard Stehlík.

Česká televize tématu věnovala pozornost i v další reportáži, která byla odvysílána 27. 1. 2020.

V prvních dvou měsících letošního roku měl tento původně odborný – později ale i výrazně politický – spor o interpretaci oněch poválečných úředních listin dosti značný ohlas v českých sdělovacích prostředcích, neboť kromě *České televize* a *Českého rozhlasu* se tématu věnovaly obsáhle například deníky *Právo* a *Lidové noviny*, z časopisů pak především týdeník *Respekt*. Nečekaný nástup celosvětové pandemie koronaviru uprostřed zimy roku 2020 ovšem zájem tisku o údajné udání židovské podnájemnice lidickou ženou i o nedávné události v Památníku Lidice pochopitelně odsunul zcela stranou.

Polemický střet českých historiků, publicistů i politiků nad tímto závažným problémem za připomenutí však stále stojí, neboť tento spor se nepochybně stane další součástí tragického příběhu této tak druhou světovou válkou zmučené obce.

Zmiňované úřední písemnosti, respektive citace z nich, zveřejnil roku 2015 v obsáhlé knize *Lidice. Zrození symbolu* historik PhDr. Vojtěch Kyncl, PhD.

Jedná se o hlášení odboru pro politické zpravodajství ministerstva vnitra, které sepsal 11. 12. 1945 velitel buštěhradské stanice SNB štábní strážmistr Evžen Ressler, jenž v roce 1942 vykonával v Buštěhradě u Kladna funkci zástupce velitele zdejšího protektorátního četnictva. Obdobný text byl rovněž zapsán v Pamětní knize (Památníku) četnické stanice v Buštěhradě.

Veřejnosti i širší historické obci do roku 2015 (respektive 2019) neznámé dokumenty jsou svým obsahem především lidsky velmi citlivé – ba zraňující, neboť označují lidickou ženu a nespornou mučednici nacistického teroru Alžbětu Doležalovou (1904 – 1946) za pachatelku závažného trestného činu, kterého se měla dopustit 2. 6. 1942 udáním jiné obyvateľky Lidic Štěpánky Mikešové (1906 – 1942), a to pro její skrývaný židovský původ. Toto udání mělo být učiněno právě buštěhradskému četnictvu, a to týden před lidickou tragédií. Sama Alžběta Doležalová byla – stejně jako ostatní obyvatelé Lidic – po atentátu na Heydricha vystavena represím okupačního režimu.

Osud obou žen byl bohužel tragický. Štěpánka Mikešová zahynula v srpnu 1942 ve vyhlazovacím táboře v Osvětimi-Březince. Alžběta Doležalová tříleté věznění v nacistickém Německu sice přežila, ale v prosinci 1946 podlehl tuberkulóze ve věku dvaadvaceti let. Před smrtí se několikrát setkala se svou dcerou Marií. Ze setkání umírající matky a

Masarykův lid

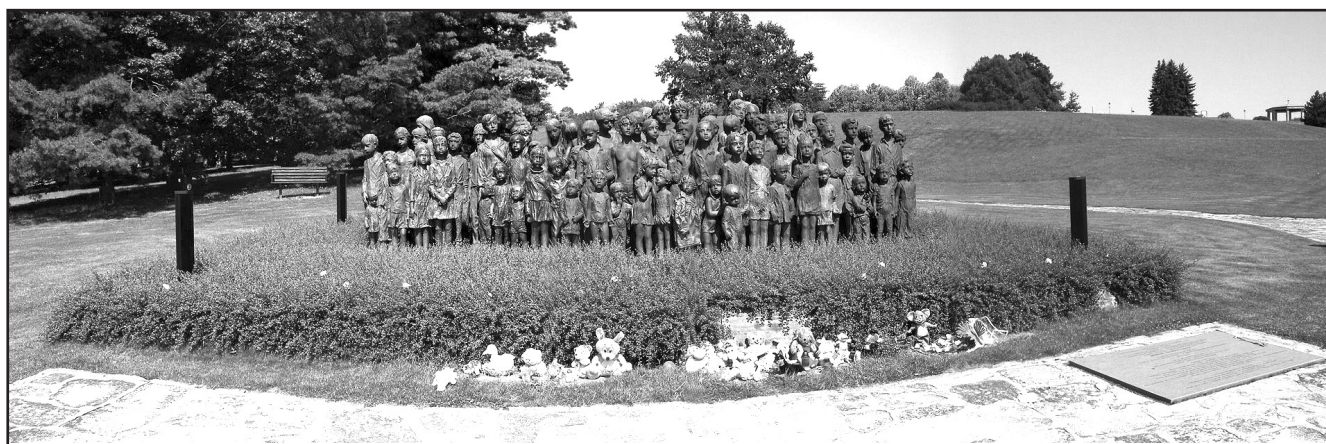
čtrnáctileté dcery se dochovala ona známá fotografie, která se často objevuje v publikacích věnovaných osudu Lidic.

Resslovo tvrzení publikované Vojtěchem Kynclem

O okolnostech, které předcházely zatčení Štěpánky Mikešové, historik Vojtěch Kyncl na základě Resslových písemností uvedl v knize *Lidice*. Zrození symbolu na stránkách 438 - 439 toto:

V úterý 2. června 1942 odpoledne se dostavila Doležalová na četnickou stanici do Buštěhradu, kde oznámila, že Mikešová je židovského původu, aniž by o sobě tuto skutečnost nahlásila úřadům, jak měla učinit na základě

za nic nemohou, a nejvýše se pomstila té, která ji udala. Při eskortování z Lidic obrátila se Mikešová k Lidicím a hrozíc pěstí prohlašovala, že lidičáci na ni nezapomenou. Opět jsem ji varoval, že lidičtí obyvatelé za nic nemohou a bylo by špatné se jim nějak mstít.(...) I když nemusí mít Mikešová přímého účastenství na vyhlazení Lidic, přece jest možné, že svými výpověďmi mohla značně lidickým ublížit. Občanstvo lidické žilo skutečně bez rozdílu stavu a povolání pospolito, vzájemně si důvěřovalo a Mikešová měla tu vlastnost, že se dovedla všude vetřít, uplatnit, na sebe pozornost upoutat, a tak se vmluviti v přízeň, že nikde, kam vešla, nebyly tajnosti uchovávány.“

norimberských zákonů. Manželé Mikešovic se do Lidic přistěhovali 15. března 1939. Až do nenadálé smrti Františka Mikeše 22. března 1942 byla jeho žena finančně zabezpečena a jako švadlena šila pro A. Doležalovou oblečení nebo domácí textil bez nároku na odměnu. Smrtí chotě ale přišla o jediný zdroj příjmů a za zakázky požadovala finanční odměnu. Spor vyvrcholil osudovým rozhodnutím Alžběty Doležalové, že podnájemnici udá, a tím ji vypudí ze svého domu.

V další pasáži textu je pak citováno Resslovo stanovisko z prosince 1945 :

„Poněvadž z policejních přihlášek nám bylo známo, že Mikešová jest římskokatolického vyznání, odmítal jsem udání Doležalové jako pravdivé. Když Doležalová na svém udání trvala a zákroku proti Mikešové se dožadovala, byl případ tehdejším velitelem stanice, vrch. strážm. Vojtěchem Babůrkem, telefonicky hlášen kladenskému gestapu, které nařídilo vyšetření případu, a je-li Mikešová skutečně Židovkou, ji zatknouti, dopravit na gestapo a celý její majetek podrobně sepsati.

(...)Poněvadž bylo zjištěno, že Mikešová jest skutečně Židovka, a také proto, že Doležalová hrozila udáním na gestapu v Kladně, byla Mikešová 2. 6. 1942 zatčena a pod čís. zatč. 6/42 ze dne 2. 6. 1942 dodána kladenskému gestapu. (...) Při sepisování jejího majetku Mikešová nejdříve plakala žehrajíc na lidskou mstivost, pak se smála a nakonec zaujala výhrůžné postavení proti lidickým občanům. (...) Varoval jsem ji, aby se nemstila těm, kteří

Zápis zkrácené verze Resslova tvrzení byl zapsán též v Pamětní knize četnické stanice v Buštěhradu a je v Kynclově odborné publikaci na stránkách 437 – 438 rovněž zveřejněn. Pozoruhodný je ale především závěr tohoto dokumentu, kde Ressler dokonce obviňuje nešťastnou Štěpánku Mikešovou z podílu na vyhlazení Lidic:

„Mikešová (...) nadaná výmluvností, dovedla se vetřít do mnoha lidických domácností, věděla mnohé, co mělo zůstat utajeno, znala osoby naslouchající zahraničnímu rozhlasu a i jiné tajnosti obce, a mohla proto snadno obci škoditi. Její pohružky počaly se již dne 4. 6. 1942 uskutečňovati a vyvrcholily dne 10. 6. 1942.“

Tato Resslova „domněnka“ byla samozřejmě zcela nesmyslná, neboť jako záminka k vypálení Lidic nacistům posloužily falešné konstrukce zcela jiné. Zvláštní ale na celém Resslově tvrzení je především skutečnost, že negativně vykreslil nejen Alžbětu Doležalovou, ale i její údajnou oběť Štěpánku Mikešovou.

Reakce archiváře Vojtěcha Šustky

Závažné obvinění lidické ženy z udavačství bylo zveřejněno až roku 2015, kdy jej publikoval Vojtěch Kyncl. To podnítilo archiváře a historika Mgr. Vojtěcha Šustku, PhD., aby se Resslovým obviněním blíže zabýval. Své závěry, podložené rozsáhlým archivním výzkumem, pak publikoval v regionální historické ročence *Slánský obzor* 25/2017 v rozsáhlé studii *Nepravdivé obvinění lidické ženy Alžběty Doležalové z udavačství* (s. 48-75), kde vyvracel Resslovo

Masarykův lid

obvinění Alžběty Doležalové a za viníka zatčení Štěpánky Mikešové označil samotného Resslera, který se v čase heydrichiády údajně začal obávat nacistického postihu, neboť měl mít vědomost o židovském původu Mikešové a tuto skutečnost dříve neoznámil. V této své studii Vojtěch Šustek – mimo jiné – napsal :

Nejvýhodnější je přece svádet všechno na mrtvé. Alžběta Doležalová žila ještě téměř celý rok potom, co ji Ressler obvinil z udavačství. Jeho „svědectví“ zřejmě považoval zpravodajský odbor ministerstva vnitra za tak nevěrohodné a neprůkazné, že nebyly zahájeny jakékoliv úkony k trestnímu stíhání Alžběty Doležalové pro udavačství. Nepodařilo se sice najít tzv. přímý důkaz, že Alžběta Doležalová udání zcela jistě učinit nemohla, jako by byl např. nevyvratitelný doklad o její nepřítomnosti v Lidicích a Buštěhradu 2. června 1942, nebo hodnověrná svědectví dalších osob, která by Resslerovu výpověď zcela přesvědčivě vyvracela. Ovšem snášet důkazy má ten, kdo obviňuje, tj. v prosinci 1945 to měl učinit Evžen Ressler. On nepředložil ani žádný dobový záznam z úřední registratury protektorátního četnictva, jakým by byl např. protokol, který by musel být s osobou podávající udání na četnické stanici v Buštěhradě sepsán, a ani opis hlášení o udání obyvatelky Lidic Alžběty Doležalové na její židovskou podnájemnici Štěpánku Mikešovou, který by v takovém případě četnická stanice určitě zaslala svým nadřízeným. Neudělal to proto, že takové dokumenty nikdy neexistovaly a udavačství Alžběty Doležalové bylo Resslerovým poválečným výmyslem.

O svém archivním výzkumu v tomto tak mimořádně citlivém odborném i společenském sporu pak Vojtěch Šustek v červenci 2018 uvedl na portálu www.info.cz/magazin následující informace:

Pochopitelně mne zajímalo, na základě jakých pramenů historik Kyncl zločin udavačství údajně spáchaný Doležalovou dokládá. Zjistil jsem, že jediným domnělým důkazem je výpověď četníka Evžena Resslera, kterého ale nemůžeme brát jako věrohodného svědka, protože on sám Mikešovou gestapu předal a měl tudíž mnoho důvodů, aby to na někoho sváděl. Napsal jsem proto letos do revue Slánský obzor rozsáhlou studii, při které jsem prošel mnoho pramenů.

(...) Štěpánka Mikešová v Osvětimi zahynula. Ressler si pravděpodobně myslel, že v Ravensbrücku zahynula i Alžběta Doležalová, a proto ji označil za udavačku Mikešové. Chtěl vzbudit dojem, že Mikešovou předal gestapu pod nátlakem udavačky, tedy že konal jen v krajní tísní zaviněné Doležalovou. Ve skutečnosti Ressler zatkl Mikešovou ze strachu, že gestapo její židovský původ během druhého stanného práva odhalí, a on sám bude popraven za to, že Mikešovou kryl.

(...) Vycházel jsem z toho, že pokud by Alžběta Doležalová udání skutečně učinila, tak by se o tom měl dát dohledat nějaký další dobový, anebo poválečný úřední záznam, či výpověď svědka. Našel jsem také hlášení velitele buštěhrad-

ské četnické stanice Babůrka pro kladenské gestapo o zatčení Mikešové, kde se také o udání Doležalové nezmiňuje. Pokud za okupace někdo učinil udání, četníci jméno udavače vždy zapsali. Navíc, ani když byl po válce Babůrek obviněn z kolaborace, tak se vůbec nezmiňoval o tom, že by lidická žena někoho udala. A když jsem si pročetl také poválečné výpovědi zaměstnanců kladenského gestapa, kteří obšírně jmenovali desítky spolupracovníků i náhodných udavačů, nikdo z nich Doležalovou neuvedl. Přitom kdyby to byla pravda, tak úředníci gestapa by to po válce líčili s velkou chutí, protože by tím mohli shodit památku obětí z Lidic.

Odpověď Vojtěcha Kyncla

Názorům dr. Šustky v následujícím ročníku Slánského obzoru (26/2018) ale oponoval dr. Kyncl, který se plně zotožnil s poválečným tvrzením Evžena Resslera a na podporu svých názorů v stati *Nepravdivé obvinění lidické ženy* „Alžběty Doležalové a „rafinovaná lež“ strážmistra Resslera. A kam se poděla oběť?“ argumentoval následujícím způsobem:

Na rozdíl od recenzenta hodnotím jednání Evžena Resslera, který zanechal oba klíčové dokumenty o chování Alžběty Doležalové a Štěpánky Mikešové, jako odvážné, a není opodstatněné o něm pochybovat. Je pravdou, že pachatelé se začasté snažili přenést odpovědnost na mrtvé, ale v dané době žili všichni svědci zločinu – až na oběť. Do pamětní knihy četnické stanice uvedl Ressler pravdivé údaje – všechna kontrolovaná fakta, včetně uvedené události, odpovídají v mém tehdejší ověřování zapsaným informacím. Například ověření původu židovských rodičů Löwingerové ve Ždánicích u Kyjova a jejich další osud byl zapsán do pamětní knihy Ždanic až v roce 1946, ale četníci jej měli ověřený už v roce 1942. Oba rodiče byli s dalšími židovskými obyvateli deportováni do Osvětimi v lednu 1943, odkud se nevrátili.

(...) Evžen Ressler uvedl své svědectví do pamětní knihy četnické stanice Buštěhrad, tedy úřední knihy, která obsahovala nejen svědectví jeho k případu Doležalová-Mikešová, ale také popisy a svědectví dalších osob k ostatním důležitým případům z oblasti působnosti četnické stanice. Úřední kniha byla nástrojem pro uchování úředních protokolárních záznamů a souborů informací ve formě umožňující ochranu jejich autenticity, právní validity a celistvosti (stejně jako citovaný protokol). Nejde tedy o nějaký památníček vzpomínek. Jsou v něm uložena důležitá svědectví o poměrech i zločinech z doby války.

O možných důvodech, proč po skončení 2. světové války nebylo údajné udavačství Alžběty Doležalové prošetřováno, Vojtěch Kyncl uvedl:

Nebyly zatím nalezeny žádné dokumenty, které by objasnily, proč nebylo vyšetřováno udání Štěpánky Löwingerové-Mikešové zahájeno. Moje vysvětlení je následující: Skandál, který by nabyl značného rozsahu, nebyl v dobové situaci žádoucí. Nehodil se komunistickému ministru Václavu Noskovi, který si vzal Lidice pod „ochranná křídla“ a

Masarykův lid

kterého pojilo s lidickými ženami (Helenou Leflerovou) osobní přátelství. Nepomohl by ani československé vládě, která se ucházela o finanční dar milionu britských liber od horníků ze Stoke on Trent určených pro výstavbu nových domů přeživším ženám a dětem z Lidic. Případný soudní proces by se týkal jedné z pouhých dvanácti lidických matek, kterým se vrátilo dítě z německé „převýchovy“, a navíc by jí hrozil trest smrti podle retribučního dekretu. Na druhou stranu se dala existence udané židovky v Lidicích poměrně dobře zamlčet. Po osudu bezdětné vdovy Štěpánky Löwingerové-Mikešové se po válce nikdo nesháněl, neboť její rodiče byli deportováni 24. ledna 1943 ze Žďánic do Osvětimi, odkud se nevrátili a Lidičtí o ní podle všeho mlčeli.

Reportáž České televize v červnu 2019

Své názory prezentoval dr. Kyncl i v reportáži „V předvečer tragédie“, která byla Českou televizí odvysílána v pořadu Reportéři ČT 10. 6. 2019. Tato poněkud jednostranná reportáž, kde ovšem nezazněl názor protistrany sporu, vzbudila nesouhlas osmi lidických občanů, kteří jako děti přežili válku. Tito obyvatelé Lidic podali kvůli pořadu stížnost Radě pro rozhlasové a televizní vysílání, neboť podle nich byl nevyvážený, neobjektivní a neověřený. Rovněž 14. 10. 2019 zaslali dopis nejvyšším ústavním činitelům, které informovali o přerušení spolupráce s vedením Památníku Lidice, jehož ředitelka Martina Lehmannová v reportáži rovněž vystupovala.

Historik Vojtěch Kyncl ovšem svůj názor nijak nezměnil a stále trvá na stanovisku, že prameny, které byly v reportáži použity, jsou autentické. Internetová verze Lidových novin 1. 11. 2019 o Kynclových názorech referovala takto:

Historik Kyncl prohlásil, že prameny, které byly v reportáži použity, má za autentické. „Když ten zápis četník napsal, tak ho napsal jednou do četnické stanice do památníku, což už samo o sobě má právní validitu,“ uvedl Kyncl. Dodal, že k tomu četník napsal ještě vlastní protokol, který vložil do vyšetřovacích spisů, když se ještě nevědělo, proč přesně Lidice nacisté vypálili. Protokol má z druhé strany signatury jeho nadřízených. Navíc sám četník nemohl zjistit židovský původ zatýkané ženy, podle Kyncle se dal vyčíst z přihlášky k pobytu, k níž ale neměl přístup.

Neobvyklé podle Kyncle také bylo, že se po válce nikdo o osud jedné obyvateľky Lidic nezajímal. „Nebyla uvedena nikde v žádném seznamu,“ řekl.

Postoj Jaroslava Čvančary

Kritické stanovisko vůči názorům dr. Kyncle zaujal naopak v roce 2019 publicista a badatel Jaroslav Čvančara, bývalý pracovník Ústavu pro studium totalitních režimů a autor četných studií a knih z doby nacistické okupace. Svou argumentaci postavil především na zpochybňování Resslerovy důvěryhodnosti:

V prosinci 1945 pak Ressler sepsal toto účelové hlášení, protože mu, podle mého názoru, tehdy hrozilo obvinění z ko-

laborace a nadměrné služební horlivosti v době protektorátu Böhmen und Mähren. Z tohoto důvodu považuji výpověď Evžena Resslera za nevěrohodný zdroj informací. Ostatně, Ressler vymyšlené obvinění nebylo ojedinělým případem. Po válce si další bývalí příslušníci protektorátní policie či četnictva zajišťovali alibi o vlastní národní spolehlivosti podobným způsobem. Zkreslenými hlášeními si „myli ruce“ např. četníci v Rokycanech, kteří se za heydrichiády „namočili“ do případu Němci vyvražděné rodiny Stehlikových. Po válce v protokolech a hlášeních manipulativně lhali. Věrohodnost Resslerova svědectví je o to více problematická proto, že jako zástupce velitele četnické stanice v Buštěhradu právě on paní Mikešovou 2. 6. 1942 osobně zatkl a předal příslušníkovi venkovní služebny gestapa v Kladně Hansi Gutwenigerovi. Ten, přesto, že se zúčastnil vraždění v Lidicích, a navíc pořídil snímky postrílených lidických mužů, a byl po válce odsouzen pouze na 13 roků, byl již v roce 1955 propuštěn a vysídlen do SRN.

(...) O nedůvěryhodném svědectví četníka Resslera jsem poprvé, a to více méně okrajově, slyšel někdy ve druhé polovině osmdesátých let. Od Václava Krůty – tehdejšího ředitele archivu Rakovník se sídlem v Petrovicích. Později se stal vedoucím kladenského Státního okresního archivu. Resslerova výpověď byla okruhu zainteresovaných tedy celkem známa. S Kynclovo aureolou „objevitele“ se tedy ztotožnit nemohu, ani v tom případě, že je prvním, kdo kauzu zveřejnil. Nemohu se ztotožnit ani s jeho populistickým a urážlivým vyjádřením, že „Být lidickou ženou se postupem doby stalo povoláním, které svou uhrančivou silou kruté minulosti zasahovalo do soudobého politického dění.“ Osobně jsem se dobře znal například s lidickou ženou paní Annou Kohlíčkovou-Horákovou (Nešporovou). Díky ní jsem mohl blíže nahlédnout do celého případu Lidic, zvláště rodin Horákových a Stříbrných. Za značně nehorázné považuji také Kynclovo vyjádření na adresu lidických žen uveřejněné v jeho knize: „jedině narcismus pomohl přeživším k dalšímu životu.“ Pochybuji, že dr. Vojtěch Kyncl má o zločinu udavačství spáchaném údajně Alžbětou Doležalovou jiné důkazy. A pokud ano, pak je zarážející, proč je již dávno nezveřejnil.

Vyjádření Marie Šupíkové

K této nesmírně citlivé záležitosti se vyslovila i sama Marie Šupíková, dnes téměř devadesátiletá dcera Alžběty Doležalové, která Resslerovo poválečné tvrzení i Kynclovy interpretace odmítla jako nepodložené, a to v závěru rozhovoru pro internetový portál Kladenského deníku 3. 11. 2019.

KD: *Některé kroky mají fatální následky. K vypálení Lidic došlo po atentátu na říšského protektora Reinharda Heydricha, byť stopa do vaší obce byla falešná. Vzkaz Václava Říhy Anně Maruščákové nebyl žádnou šifrou, ale osobním dopisem. Ačkoli to Němci věděli, vybrali si Lidice*

Masarykův lid

pro demonstraci síly a vyhladili je. Jeden tragický příběh je podle historika Vojtěcha Kyncla spojen i s vaší rodinou. Podle něj vaše matka udala svoji nájemnici židovského původu Štěpánku Mikešovou, kterou poté deportovali do koncentráku, kde zahynula. Víte o tom?

M. Šupíková: *Paní Mikešová bydlela u nás v domě, ale moc se tam nezdržovala. Nevěděla jsem, kdy ji od nás odvedli. KD : Na základě udání už 2. června 1942.*

M. Šupíková: *Pan Kyncl mi řekl, že Štěpánku Mikešovou od nás vyváděli četník Ressler a pan Cába, který chodil s Miluškou Říhovou, jež bydlela vedle nás. O této události se ale za celou dobu nikdy nezminila. O teorii pana Kyncla věděl tehdejší ředitel Památníku Lidice pan Červencl, ale jinak se o tom nemluvalo. Až pak to vyšlo v Kynclově knize. O tom mi řekla paní starostka Kellerová. Začali tedy po tom pátrat a ujal se toho historik a archivář Vojtěch Šustek. Vzal to opravdu do hloubky. Byl v kladenském archivu i v archivu gestapa v Praze. Přišel na to, že Evžen Ressler půl roku po válce sepsal tohle udání. Zřejmě si tím chtěl vylepšit posudek, možná se zachránit, protože po těchto lidech se šlo. Paní redaktorko, já jsem bydlela s rodinou tady v Lidicích. Kdyby moje maminka udělala to, co říká pan Kyncl, myslíte, že by se nenašel nikdo, kdo by mi to dal najevo? Naše ženy v roce 1947, když byl souzen velitel kladenského gestapa Wiesmann, svědčily u soudu a všechno sledovaly. Kdyby moje maminka udala židovku, myslíte, že by se tím souzení nacisti nepochlubili, že by to nevytáhli jako důkaz kolaborace místních lidí? To se nikdy nestalo. Pan Šustek přinesl důkazy, že maminka je nevinná a nikoho neudala. Pan Kyncl se spokojil s prohlášením četníka Resslera, které nebylo ani podepsané.*

KD: *Ve veřejném prostoru se objevuje i názor, že lidické ženy a děti, které se vrátily domů, si ze svého osudu udělaly...*

M. Šupíková: *Povolání? Ano, to je výrok pana doktora Kyncla. Já jsem to tak nikdy nebrala. Vrátila jsem se a byla jsem šťastná, že jsem přežila. Vzpomínala jsem na ostatní, kteří zahynuli. Považovala jsem za svou povinnost děti seznamovat s jejich i svým osudem. Aby nezapomněly. Ony teď mají šťastné dětství, domov, ze srdce jim to přeji. Lidické děti o to byly ochuzené. Když jdu na pietní území k pomníku, dívám se na ty obličeje, myslím na své bývalé kamarády a říkám si: Co by asi dnes z vás bylo, kdybyste měli možnost vrátit se do Lidic?*

Komentář redaktorky Respektu Silvie Lauder

Za příklad obhajoby Kynclovy interpretace okolností zatčení Štěpánky Mikešové může být zmíněn především komentář *Jako Židovka není součástí tragédie* redaktorky Silvie Lauder, který byl zveřejněn s podtitulkem *Ve sporu kolem ředitelky lidického památníku zvítězil komunistický výklad dějin* v týdeníku *Respekt* 27. 1. 2020 :

Do teorie o Resslerově lži pak nesedí ani další poválečné okolnosti, zejména naprosté zapomnění, jež po válce potka-

lo Štěpánku Mikešovou. Pokud jednu z obyvatelk Lidic krátce před masakrem nacisté odvěkli a následně zavraždili ve vyhlašovacím táboře, proč o tom v dějinách lidického utrpení nebyla jediná zmínka? Proč nebyla zařazena mezi oběti nacistických zvěrstev proti nevinnému obyvatelstvu? A navíc – pokud povědomost o nehlášené Židovce získali četníci neznámou náhodou, proč tedy nebylo do příběhu Alžběty Doležalové zařazeno hrdinství, s nímž ji ve svém domě navzdory drakonickým trestům, které za to hrozily, téměř tři roky ukrývala? Nabízí se v podstatě jediné vysvětlení – Mikešová musela být z dějin vymazána, protože kdyby byla připomínána, musela by následovat otázka, za jakých okolností z vesnice zmizela. Udání Doležalové pak po válce nebylo vyšetřeno zřejmě proto, že si nikdo nejspíš nepřál proces s nemocnou ženou, již nacisté zavraždili manžela i syna a které se jako jedné z dvanácti lidických matek vrátilo dítě z německé převýchovy?

Tomuto komentáři *Respektu* – přes jistou vnitřní obsahovou konzistenci – je nutno ale vytknout nejen dosti publicisticky povrchní podtitulek o „komunistickém výkladu dějin“, ale především to, že Alžbětu Doležalovou jednoznačně odsuzuje jako udavačku („*Udání Doležalové pak po válce nebylo vyšetřeno...*“), aniž by toto závažné nařčení bylo doloženo nějakým dalším pramenem či svědectvím.

Názor poslední žijící lidické ženy Jaroslavy Skleničkové

Spor o osobu dnes již bývalé ředitelky Památníku Lidice Lehmannové i o některé závěry knihy historika Kyncla bolestně rozdělil i samotné přeživší lidické tragédie. Zatímco osm občanů, kteří zažili vyhlazení obce v dětském věku, se od památníku vedeného Martinou Lehmannovou loni distancovalo, poslední žijící lidická žena Jaroslava Skleničková (93) se v lednu 2020 naopak za odvolanou ředitelku postavila, pochybnosti však měla o vhodnosti Kynclova profesního postupu.

Ve velkém rozhovoru pro *Lidové noviny* 8. 2. 2020 *Mám strach, aby se to zase nezvrtilo* se vyjádřila nejen k událostem v Památníku Lidice, ale i k onomu tvrzení Vojtěcha Kyncla o Alžbětě Doležalové.

Na otázku redaktorky tohoto listu Veroniky Krejčí „*Jaký máte názor na reportáž, kterou odvysílala loni v červnu Česká televize a v níž historik Vojtěch Kyncl hovoří o tom, že měla lidická žena Alžběta Doležalová udat nacistům svou židovskou podnájemnici?*“ odpověděla Jaroslava Skleničková takto:

„*Druhý historik Vojtěch Šustek zase tvrdí, že její židovství prozradil četník z Buštěhradu. Reportáž byla ale nevhodně načasovaná během výročí vypálení Lidic. Neměli ji to dělat. Vojtěch Kyncl to Marii Šupíkové už dříve ukázal ve své knize. Neměl to takto uveřejnit a rozeštvát lidi. Židovka Štěpánka Mikešová ještě dříve bydlela u nás, ale více jsem o tom nevěděla, protože jsem tehdy bydlela v Hradci Králové. A ředitelka Lehmannová reagovala tak, že je to historik a takto to zjistil, čímž si to pokazila.*“

Masarykův lid

Stanovisko Eduarda Stehlíka

Své občanské i odborné postoje v rámci diskuse o osudu Štěpánky Mikešové, reportáží České televize i o vývoji v lidickém památníku vyjádřil v několika rozhovorech počátkem roku 2020 také již zmíněný vojenský historik Eduard Stehlík, který je kritikem Kynclovy interpretace. Připomeňme alespoň rozhovor plk. Stehlíka, který poskytl po svém jmenování ředitelem Památníku Lidice webu www.info.cz 24. 2. 2020:

Redaktor J. Januš: *Pokud to shrnu, nyní je tedy opět nutné vrátit do lidických dějin konkrétní lidi a vyprávět jejich příběhy bez jakékoliv ideologie?*

Plk. E. Stehlík: *Naprostě přesně. Historik by se měl snažit popisovat věci tak, jak se opravdu odehrály a nenechat se ovlivňovat momentální politickou situací či dokonce zadáním. Je samozřejmě nutné vnímat „velké dějiny“, ale také si uvědomovat, že k nám vždy promlouvají i osudy konkrétních lidí a že každá tragédie konkrétního člověka je lidskou tragédií, která zasáhla nejen jeho, ale i jeho nejbližší okolí. Nemám rád prostá čísla v seznamech ztrát, nic podstatného o těch padlých a umučených nevypovídají. Musíme těm lidem dát jména a konkrétní tváře. Pokud možno všem. Na druhou stranu chci, aby Lidičtí, o nichž hovoříme, zůstali normálními lidmi, nechci vytvářet galerii bezchybných mramorových soch. Vždyť šlo o vesnici jako každou jinou. Nebráním se ani zveřejnění nepříjemných pravd. Například té, že místostarosta František Saidl na Vánoce 1938 zabil při hádce svého syna Eduarda. Lidé ten příběh znají z filmu „Lidice“ Petra Nikolaeva. Pamatuji si, jak mi tehdy několik lidí řeklo, že je ta zápleтка nevěrohodná, ale ono se to tak opravdu stalo.*

Na druhou stranu není dle mého názoru možné na základě jednoho dokumentu, jenž vznikl s velkým časovým odstupem, za zcela jiné politické situace a byl navíc sepsán člověkem, jenž byl ve věci osobně mimořádně zainteresován, provést to, čeho jsme byli nedávno svědky – „ukřižovat“ lidickou ženu za to, že údajně udala svou židovskou podnájemnici a způsobit tím nezměrné utrpení její dceři, jedné z hrstky přeživších lidických dětí. Pokud už chci zveřejnit informace takového charakteru, musí být dokonale a bez sebemenších pochybností podložené a ověřené.

Radaktor J. Januš : *Narážíte na tvrzení historika Vojtěcha Kyncla a reportáž České televize, podle níž měla jedna z lidických žen Alžběta Doležalová udat svou židovskou podnájemnici Štěpánku Mikešovou. Tato kauza ostatně vyústila v rezignaci vaší předchůdkyně a v situaci v Památníku Lidice, kterou jste popisoval. Tvrzení Vojtěcha Kyncla podle vás podložené není?*

Plk. E. Stehlík : *Jsem přesvědčen, že ne a nejsem sám. Je to i názor dalších historiků a archivářů. Již v době vzniku reportáže České televize, která tuto informaci zveřejnila, exis-*

tovala studie Vojtěcha Šustka, která toto obvinění zpochybňovala, a přesto mu nebyl dán v reportáži prostor. Za jen těžko pochopitelné mi přijde i rozhodnutí odvysílat reportáž s takovýmto obsahem na výročí vyvraždění Lidic. Za naprostě neuvěřitelné pak považuji následné ataky proti obci Lidice za to, že se odvážila proti obsahu této reportáže ozvat. Namísto toho, aby se někdo zamyslel nad tím, zda náhodou Vojtěch Kyncl neudělal chybu, začne se útočit na Lidické jako na ty, kdo se brání zveřejnění údajných „nepříjemných pravd“.

Závěrem

V tomto sporu o interpretaci 75 let starých dokumentů není pochopitelně možné patrně vyslovit nějaký absolutní soud, kde se nachází historická pravda – zda původcem zatčení Štěpánky Mikešové byl Evžen Ressler, nebo Alžběta Doležalová. Dr. Šustek ve své obraně občanské cti této ženy z Lidic nepochybně používá racionálních argumentů, podpořených archivními výzkumy a odbornými znalostmi dějin českého protinacistického odboje. O archivní výzkumy i vědomosti historie zničení Lidic se ovšem opírají také postoje dr. Kyncla. Otázkou ale je, zda jeho některá hodnocení nevyznívají někdy příliš přepjatě a nevhodně, možná i urážlivě. Zamtlčování – či opomíjení – tragického osudu Štěpánky Mikešové však zároveň vyvolává otázku, proč se tak dělo, na což dr. Kyncl opakovaně upozorňuje.

Pokud by se ony buštěhradské poválečné písemnosti netýkaly tak mimořádně závažných událostí, bylo by možné spor historiků o jejich hodnocení považovat za příklad vyčerpávající práce s historickými prameny, což však vzhledem ke kontextu sporu by bylo hodnocení krajně nevhodné, nevkusné či dokonce cynické.

Ať již se však v Lidicích krátce před jejich vypálením událo cokoli, je třeba při rozplétání dávno zapomenutých osudů i možných dávných vin mít na vědomí, že viníkem tragického osudu Štěpánky Mikešové a Alžběty Doležalové (a pochopitelně Lidic jako obce) byl zločinný okupační režim, nikoliv smyšlené, údajné nebo snad dokonce i možné (ne však průkazně doložitelné) selhání jednoho českého četníka nebo jedné české ženy.

Nebýt nacistické okupace 15. 3. 1939, mohli by své běžné životy žít další desítky let nejen Štěpánka Mikešová a Alžběta Doležalová, ale i všichni ostatní obyvatelé Lidic, z nichž se však 341 konce války nedožilo, neboť byli zavražděni buď přímo v Lidicích, nebo zahynuli v koncentračních táborech v Německu či v nacisty okupovaném Polsku.

Zdeněk Víšek

AKTUALITY

CO S NÁMI UDĚLÁ KORONAVIRUS?

V Mladé frontě Dnes 23. 4. 2020 o tom Bohumil Špaček píše: *Bezprostředně poté, co do republiky dorazila nákaza, která jakoby rovněž vypadala z nějaké katastrofické sci-fi, ji Češi stáli odhodlaně tváři v tvář. Bok po boku jako jedna žena a jeden muž. Soukromé firmy se vrhly na nezištnou výrobu desinfekce a ochranných pomůcek. Ženy oprášily staré šicí stroje a vrhly se na šití roušek. Těmi si pak národ ze dne na den zakryl ústa s heslem „Chráníš mě, chráním tebe.“ Děláme to přece především pro ty nejohroženější, zejména seniory. Ano, to jsme my, Češi, chytrý, zručný a vynalézavý lid, bili jsme se v prsa. Když jde do tuhého – semkneme se.*

Roušky jsou symbol toho všeho. Proto se u nich zastavme.

Krátce po spontánním výbuchu rouškaření do toho vstoupila vláda a nařídila nošení roušek na veřejnosti coby povinnost. Všichni to respektovali. Rádi, dobrovolně, třebaže na to nařízení měla dohlížet policie. Nebylo to třeba, začala fungovat vzájemná „sociální kontrola“. Na lidi bez roušek se ti v rouškách přinejmenším mračili.

Bohužel, jak to tak bývá, ve zjitřených dobách se dostanou ke slovu lidské typy, které jinak moc vidět nebývají... Policie dostala od občanů stovky udání na lidi bez roušek. Ano, „sociální kontroly“ se nejhrošlivěji ujali asociálové.

Což nic nemění na upřímnosti počátečního odhodlání a disciplíny, se kterými národ do boje se zákeřnou nákazou vstupoval.

Už je to pryč. Vydrželo to sotva měsíc.

Roušky se začínají z obličejů nějak ztrácet. U vody, v parcích, kolem hospod, na cyklostezkách i v ulicích měst. A stále častěji se někdo ozývá, že roušky je třeba zrušit. Pokud možno teď hned. Špatně se v tom dýchá, je to zbytečné, ba je to přímo symbol útlaku ze strany vlády. A často volají titíž, kteří ještě nedávno nadšeně rouškařili...

Odpor k nošení roušek je paradoxní – nakažených lidí je teď mezi námi mnohem více než před měsícem. Riziko infekce je tedy výrazně větší. Přesto se kdekdo tváří, že nebezpečí už pominulo a že všechno bude jako dřív.

Nepominulo a nebude. Stále hrozí, že se u nás virus utrhne ze řetězu.

My Češi jsme opravdu nejspíš schopný a kreativní národ, který se umí nadchnout pro dobrou věc. Jen ještě musíme trochu vypilovat ty běhy na dlouhou trať.

Těch problémů je mnoho, nyní i ekonomických, a topíme se v nich všichni. Často se ozývá volání, že Evropská unie selhala. Je pravda, že unijní lídři hledají cestu z koronavirové krize, ale řešení je zatím v nedohlednu. Šéfka Evropské komise Ursula von der Leynová přirovnává obnovu ekonomicky zdeptané Evropy k někdejšímu poválečnému Marshallovu plánu. Sice se argumentuje potřebnou evropskou solidaritou, ale vzdálenost mezi stanovisky jednotlivých lídrů je dosud příliš velká.

Několikatýdenní karanténa a prodlužující se izolace přináší další problémy. Stav, který znemožňuje, aby se lidé spolu přirozeně stýkali, mohli vykonávat své řemeslo a své podnikání, je ekonomicky poškozující a na některé jednotlivce působí depresivně. Zmocňuje se jich úzkost. Jsou zastrašeni z nejasné a komplikované budoucnosti a to podlamuje jejich psychiku.

Rozdílná hlediska na řešení současného stavu vyvolává kontroverze, bují spory, množí se výčitky a útoky. Přitom koronavirus zůstává nepřítelem, který nás stále ohrožuje a o němž zatím víme velmi málo. Zkouší naši psychickou odolnost i naši lidskou soudržnost.

Redakce ML

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Tentokrát se nebudeme probírat vzpomínkami respektovaného politika, kulturního činitele či známého novináře, ale začteme se do paměti pražského a newyorského restaurátora Jaroslava Vašaty, které pod názvem „Živůtek byl krásný“ vydal v roce 1999 Klub Milady Horákové a nakladatelství Eva – Milan Nevole.

Jaroslav Vašata (1905 – 1995) se vepsal do společenského dění předválečné i poválečné Prahy zejména jako nájemce Obecního domu hlavního města Prahy, který představoval vrchol pražské elegance a stal se vskutku domem reprezentativním. Vašata jako vlastenecky založený člověk dal své podnikání do služeb protihitlerovského odboje. Spoluzakládal Obranu národa, byl v kontaktu se zpravodajskou skupinou Vladimíra Krajiny, za heydrichiády ukrýval parašutisty-atentátníky v Obecním domě. V poválečném Československu byl poslancem Zemského národního výboru za národněsocialistickou stranu, byl členem jeho rady a referentem pro obchod a živnosti. Úzce spolupracoval s představiteli národněsocialistické strany.

Po únorových událostech v červenci 1948 se mu s rodinou podařilo utéci na Západ. V roce 1951 trvale zakotvil v USA, od následujícího roku v New Yorku, kde si na dluh koupil malou restauraci s názvem Beseda. Během let ji zmodernizoval a rozšířil. Byla společenským centrem Čechoameričanů, mezi nimiž byl Rudolf Firkušný, Rafael Kubelík, Ferdinand Peroutka a mnozí další. Vašata působil i v Radě svobodného Československa, v tamním Sokole a dalších krajanských spolcích. Dočkal se i konce komunistického režimu a po více než čtyřiceti letech navštívil Prahu a místa jemu drahá. Tehdy se seznámil s činností Klubu Milady Horákové a sympatizoval s ní. Zemřel 1995 v New Yorku.

Jeho paměti byly uspořádány podle přepisu magnetofonového záznamu a z řady disket, na nichž bylo zaznamenáno Vašatovo rozhovory s vnukem Pavlem Uhlířem. Ten pak při svých návštěvách Prahy přišel rovněž do kontaktu s Klubem Milady Horákové a odtud byl už jen krůček k tomu, aby paměti Jaroslava Vašaty (po nezbytných úpravách) Klub Milady Horákové vydal.

PREZIDENT EDVARD BENEŠ VE VZPOMÍNKÁCH JAROSLAVA VAŠATY

Ještě bych se chtěl zmínit o jedné události hned z května 1945. Dne 27. května byl u nás v Reprezentačním domě a na Zemském výboru, jehož jsem byl už členem, ohromnej poprask. Asi desetkrát volali z Hradu Vašatu a pořád chtěli vědět, jestli budu večer doma. Ujistil jsem je, že budu večer doma, a tu mi jeden úředník řekl, že večer přijede pan prezident do Repre. Nevěděl jsem, jestli na recepci nebo na koncert, ale samozřejmě jsem čekal hodinu před prezidentovým příjezdem, oblečený ve smokingu, abych pana prezidenta uvítal při jeho první návštěvě Reprezentačního domu. Pan prezident přišel a ptal se: "Máte zde nějakou místnost, kde bychom si mohli soukromě pohovořit?" Řekl jsem panu prezidentovi, že tu bydlím, a on přijal moje pozvání k nám do bytu.

Musím se přiznat, že po celou cestu ve výtahu i na schodech se mi třásla kolena rozčilením. Taky jsem si říkal, že si musím dávat pozor, abych mluvil spisovně.

Když jsme se u nás usadili, pan prezident se ke mně obrátil a řekl: "Přišel jsem, abych vám poděkoval za vaši činnost za války."

Byl jsem překvapený. Řekl jsem panu prezidentovi, aby mi za nic neděkoval, a to proto, že nikdy v budoucnosti bych něco podobného nedělal, že jsem se do odboje dostal jako řadový voják, a pokud na mou hlavu později, po atentátu na Heydricha, spadly jiné funkce, že jsem je vykonával jako povinnost.

Pan prezident mě přerušil otázkou, proč bych to už nikdy nedělal? Odpověděl jsem mu podle pravdy: "Protože jsem zažil strašně moc strachu!" Pan prezident se dal do smíchu a řekl mi: "Tak já se vám na revanš přiznám, že jsem při bombardování Londýna - ač jsme bydleli patnáct mil od Londýna v Putney - zažil taky moc strachu. Ale vy jste první občan,

který se mi přiznává, že měl za okupace strach. Setkal jsem se s mnohými, kteří mi řekli, že chodili na gestapo jako domů." Na to jsem řekl prezidentovi - už jsem se vzchopil a už se mi kolena netřásla - velmi důrazně: "Pane prezidente, těm se vyhýbejte!"

Prezident mi pak řekl: "Já mám pro vás překvapení. Všechna vyznamenání z mého rozkazu uděluje ministr národní obrany, ale vám bych je rád připjal osobně. A proto

Masarykův lid

vás zvu, abyste přišel do mé kanceláře a tam vyznamenání z mých rukou přijal." Odpověděl jsem: "Pane prezidente, v tom vám nemohu vyhovět, protože všechna ta vyznamenání patří jen těm, kteří v bojích s nacismem padli." Na to prezident řekl: "Ale málo lidí se za doby okupace chovalo tak statečně, jako jste se choval vy. Slyším, že bylo mnoho zrádců."

V tom okamžiku dostal náš rozhovor dramatickej spád. Na jeho poznámku o zrádcích jsem zareagoval slovy: "Pane prezidente, nebylo zrádců v českém národě. Národ jako celek se choval znamenitě. A pokud byli nějakí zrádci, tak je to tak nepatrný počet, že se to nedá procentuálně ani vyjádřit." V tom jsem se ukvapil a řekl jsem: "Pane prezidente, jestli byla dvě procenta zrádců, tak to bylo moc." Ale hned jsem se opravil a dodal jsem: "Ale ani to není možné, maximálně jedno procento, pokud se to vůbec procentuálně dá vyjádřit. Já vám to řeknu jednoduše. Kdykoli jsem potřeboval a neměl jsem po ruce nikoho ze svých spolupracovníků, mohl jsem kohokoliv zastavit na ulici, kdo mluvil česky, a pověřit ho nějakým úkolem. Někdo mi řekl, abych se nezlobil, ale že to nemůže dělat, protože má několik dětí a ženu a bojí se. Anebo ten úkol přijal a vůbec se neptal proč a jak. Prostě národ se choval znamenitě."

Protože pan prezident vyslovil ještě nějaký pochybnosti, řekl jsem mu: "Národ se choval znamenitě až do 27. dubna letošního roku." Pan prezident se zeptal, proč vyslovuji právě toto datum. Na to jsem odpověděl: "Protože 27. dubna se začali do odboje tlačit komunisti. V té době skuteční odbojoví pracovníci věděli, že odboje už není třeba a přestávali pracovat. A teprve tehdy začali komunisti dělat odboj!"

Vida Benešovo překvapení, řekl jsem ještě, že se komunisti začali tlačit do odboje už roku 1939 a že generál Bílý mi řekl, že s nimi musí udržovat styk, protože komunisti jsou schopni každý zrady a popřípadě z takové zrady politicky těžit. Já osobně musím říct, že jsem se za celý čtyři roky své odbojové činnosti se žádným komunistou, natož komunistickým odbojárem, nesetkal. (Do toho nepočítám Fučíka, kterému jsem zabezpečil večeře.)

Protože se pan prezident znovu podívil a ocenil moje přiznání, že bych odboj už nikdy nedělal, protože jsem se moc bál, využil jsem toho k tomu, abych mu řekl: "Pane prezidente, když myslíte, že bylo moc zrádců a že národ je zkažený, je zřejmé, že jste špatně informován. A mám pro to vysvětlení. Myslím, že jste buď obklopen lidmi, kteří s vámi přišli z Londýna, nebo přišli z koncentráků. Ti o tom, jak se národ choval doma, vůbec nic nevědí."

Do této řeči mi skočil Jaromír Smutný a řekl dosti byrokraticko-arogantním tónem: "Pane Vašato, upozorňuji vás, že mluvíte s prezidentem republiky." Na to jsem odpověděl: "Pane doktore, já vás asi překvapím svou inteligencí, i když jsem jenom hostinský. Vy zřejmě myslíte, že považuju doktora Beneše za advokáta ve Slaném. Ale budete se divit, já vím bezpečně a přesně, že je to prezident republiky."

To rozesmálo paní Benešovou i prezidenta a paní Benešová mi řekla: "Pan Smutný není doktor. Když ho chcete titulovat, tak jeho poslední titul je velvyslanec."

Pan prezident se mě ptal na různé společné známé a konečně mi řekl: "Já vám musím poděkovat v neposlední

řadě za to, že jste zachránil život mému bratru Vojtovi." Odpověděl jsem, že to bylo v rámci situace, a prezident k tomu dodal: "Já vím, že šel cestou, kterou šlo mnoho jiných lidí, ale já mám dnes příležitost, abych vám za to poděkoval."

Asi po půl hodině se prezident omluvil, že má ještě povinnost jít na koncert, a dodal: "Já bych si s vámi o domácím odboji rád pohovořil, protože vy máte docela jiné názory než lidé, kteří mě dosud informovali." Odpověděl jsem: "Pane prezidente, snad je to proto, že s vámi mluvím jako člověk nezávislý, který od vás nikdy nebude nic chtít. Jestliže vás někdo informuje, že ministerský rada ten a ten byl zrádce, tak se asi chce dostat na jeho místo. A jestliže ten rada tvrdí, že vrchní rada nebo prezidiální šéf nebo sekční šéf byli zrádci, pak asi chce být sekčním šéfem. A já vás ujišťuji, že od vás pro sebe nikdy nic nebudu chtít. Jsem nezávislý občan - naštěstí svobodné, demokratické Československé republiky. A to je pro mne dost."

Prezident se usmál a opakoval, že by si se mnou o tom rád někdy pohovořil, a zeptal se rovnou, kdy mám čas. "Pane prezidente," odpověděl jsem, "jako prostý občan mám pro prezidenta republiky čas stejně ve čtyři ráno jako ve tři odpoledne - prostě kdykoliv. Když mě váš tajemník zavolá, za čtvrt hodiny jsem na Hradě k vaší dispozici."

K tomuto rozhovoru už nedošlo, třebaže jsem pana prezidenta navštívil čtyřikrát nebo pětkrát ve věci našeho spolupracovníka z Obrany národa Peťury, kterýho sovětská armáda odvedla do SSSR. Jan Masaryk, kterýho jsem taky prosil o pomoc, mi řekl: "Dej mi s tím už pokoj - my od Sovětů nedostaneme ani odpověď!"

Byl jsem taky u prezidenta třikrát nebo čtyřikrát ve funkci člena Zemského národního výboru, když jsme se šli představit jako zemská vláda. Pan prezident si mě nechal vždy až na konec a říkával: "My si, pane Vašato, máme ještě o něčem pohovořit." Já jsem vždycky opakoval, že jsem kdykoli k dispozici, ale když se to stalo naposled v červenci 1947, bylo mi jasné, že prezident nechce o domácím odboji hovořit a že to hlavně nechce jeho okolí. Když mi to tehdy opakoval, toho července 1947, odpověděl jsem mu přímo: "Pane prezidente, já myslím, že o ničem už hovořit nebudem, protože vám se to, co já vám říkám, nelíbí. Jinak byste si mě byl už dávno zavolal a mohli jsme o tom v klidu promluvit."

Například bych rád řekl panu prezidentovi, jak se znamenitě choval prof. MUDr. Jan Levit. To, že odbojová skupina Obrana národa vydržela po dva roky v jeho ordinaci, a to za vydatný pomoci jeho spolupracovnic sestry Luisy a sestry Anežky, to samo byl div. To, že dvakrát denně se tam mohl výbor Obrany národa sejít, jednou dopoledne, jednou večer, to samo ukazuje, jak se statečně dr. Levit choval.

Taky bych byl rád prezidentovi řekl, jak se statečně chovaly naše ženy, český ženy. Jen namátkou vzpomínám několika jmen těch, který ochotně přebíraly práci někoho, kdo padl do spárů gestapa nebo musel odejít do zahraničí: Mařenka Hajšmanová, Anička Zeltnerová, Ludmila Nikendeyová, její sestra Hanica, paní Mašinová, paní Truhlářová, Luisa Snížková, Anežka z ordinace dr. Levita, paní Maruška Pražanová z Poličky, paní Anička Nováková, žena letce Františka Nováka, a konečně moje žena Linda. Tohle všechno bych mu rád řekl, ale už k tomu nikdy nedošlo.

3 ARCHIVU

Tajné stenografické záznamy z mimořádných zasedání ÚV KSČ 24. a 26. listopadu 1989 byly vydány v publikaci Poslední hurá nakladatelstvím Cesty v roce 1992. Z této publikace otiskujeme následující text, který stanoví, jak mají o těchto zasedáních po autorizaci a schválení tiskovou komisí informovat sdělovací prostředky. Karel Urbánek tu vystupuje jako generální tajemník ÚV KSČ. Byl jím zvolen po odstoupení Miloše Jakeše 24. listopadu 1989.

NÁVRH PUBLICITY Z MIMOŘÁDNÉHO ZASEDÁNÍ ÚV KSČ DNE 26. LISTOPADU 1989

V československých sdělovacích prostředcích budou publikovány následující materiály:

1. Rámcová zpráva z jednání ÚV KSČ.
2. Autorizovaný text zprávy, přednesené generálním tajemníkem ÚV KSČ soudruhem Karlem Urbánkem.
3. Usnesení zasedání ÚV KSČ autorizované pro veřejnou publicitu.
4. Autorizovaný text vystoupení generálního tajemníka ÚV KSČ soudruha Karla Urbánka na závěr jednání.

Rámcová zpráva z jednání bude vysílána Československým rozhlasem a televizí po schválení tiskovou komisí. Zpráva, přednesená generálním tajemníkem ÚV KSČ soudruhem Karlem Urbánkem, bude vysílána samostatně v plném autorizovaném znění. Denní tisk zveřejní uvedené materiály, včetně fotozpravodajství, dne 27. listopadu 1989.

Usnesení určené pro veřejnou publicitu budou Československý rozhlas a televize vysílat ihned

po skončení zasedání, denní tisk je bude publikovat ve vydání dne 27. listopadu 1989.

Závěrečné vystoupení soudruha Karla Urbánka na zasedání ÚV KSČ bude zveřejněno po příslušné autorizaci po zasedání ÚV KSČ.

Všechny materiály ze zasedání ÚV KSČ určené pro veřejnou publicitu budou po schválení tiskovou komisí vydány redakcím prostřednictvím Československé tiskové kanceláře.

*

Navrhuje se, aby bezprostředně po ukončení zasedání ÚV KSČ byla uspořádána tisková konference pro zahraniční zpravodaje akreditované v ČSSR a československé novináře. Tiskovou konferenci uspořádá oddělení mezinárodní politiky ÚV KSČ.

Dále se navrhuje umožnit fotoreportérům a kameramanům Rudého práva, ČTK, Československé televize a nezvukovému štábu Krátkého filmu pořídit záběry ze zasedání a z vystoupení soudruha Karla Urbánka na závěr zasedání ÚV KSČ.

KNÍŽKY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

MARIE TEREZIE ZÁHADY A MYSTÉRIA VLADIMÍR LIŠKA, NAKL. XYZ, 2017

V minulém roce vysílala Česká televize zajímavé filmové ztvárnění života Marie Terezie, neobsáhla však vladařčin život v jeho komplexnosti.

Dovolte mi dnes začít od konce: „V zemích rakouské monarchie se po zprávě o skonu Marie Terezie rozezněly kostelní zvony a ve všech velkých městech byly celebrvány slavnostní mše. Ale lid nad její smrtí příliš velkou lítost necítil... Ani římský papež Pius VI. neprojevil mrtvé Habsburkovně patřičnou úctu... Pravděpodobnou příčinou bylo, že Vatikán věděl o antiklerikálních postojích Josefa II., jež mu jeho matka tolerovala. Také český lid přijal zprávu o úmrtí Marie Terezie bez velkých nářků i s určitým ulehčením“.

Není zřejmě obvyklé začínat hodnocení publikace od jejího konce, navíc ještě dosti nostalgického. Myslím ale, že tím plněji se do čtenářova vědomí prodere obraz vzrušující doby a blízkost osobností konturujících její podobiznu.

A nyní k textu ostatních kapitol, jež ztvárňují rozvířený a dramatický obraz života Marie Terezie jako „hrdé a sebejisté ženy. Ženy vládnoucí tak dlouho, aby se jí společně s jejím synem Josefem uvolnily možnosti k položení základů novodobého Rakouska jako evropské velmoci“.

Vladimír Liška uchopil celé téma v jeho barevné bohatosti a plnosti až do „náruče smrti“, jak píše v jedenácté kapitole. Všechny jeho postavy, a Marie Terezie zvláště, žijí před čtenářem jako skuteční, živí lidé obdaření vůlí k rozhodování i k svobodné volbě svých činů, za něž musí často tvrdě platit, ale i za ty dodávajícími jim velikosti a vzbuzujícími úctu. Autor dovede vtáhnout čtenáře do jejich vnitřního světa, zároveň ale konstruuje někdy až ohromující jeviště předvádějící drama doby. Od kapitoly Preludia mládí vede čtenáře od výchovy a vzdělání Marie Terezie k jejímu sňatku z lásky (kdy se tehdy ve vládnoucích královských rodinách brali mladí lidé podle jejich hlubokého milostného vztahu!) s Františkem Štěpánem Lotrinským 12. 2. 1736 ve Vídni.

Zároveň se ve své bázni chvěje před námi „slabá žena, za kterou ji považovali strůjci válek o Rakousko“.

„Marie Terezie přišla do života 13. 5. 1717 do velice pohnutého období našich dějin, jež bylo v Čechách ve znamení poslední vlny rekatolizace pod vedením katolického řádu Tovaryšstva Ježíšova. Mezi jezuitskými misionáři zvláště vynikal páter Koniáš (1691–1760), jehož působení pokračovalo od roku 1720 i během vlády Marie Terezie do roku 1759.“

Tak charakterizuje autor časy, v nichž se měla navždy objevit síla a velikost ženy na trůně považované jejími protivníky pruským králem Fridrichem II., Karlem Albertem bavorským, saským kurfiřtem Augustem III. za slabou. Čtenář bude působivě stylizovanými větami zcela vtažen do Mariiny doby, dostane vlastně jakousi významnou roli, bude v ní takřka spoluhráčem, ba skoro i hercem prožívajícím vášnivě všechny děje té doby. A autorovi se zdařilo čtenáře udělat účastníkem Mariiných osudů, někdy až jejich síly podlamujících momentů těžkých a trýznivých rozhodnutí. Přesvědčí se, že si uměla i v smrtelně kritických okamžicích zachovat sílu, rozhodnost, chladnokrevnost a odhadnout své možnosti. Dokázala se tak vtisknout do rámu obrazu historií oceněného a hodnoceného co nejvýše, aby mohl být vystaven mezi slavnými.

Její vládě vtiskli svůj charakter významní příslušníci české šlechty – hrabě Rudolf Chotek, hrabě Václav Antonín Kounic, dále bratr Františka Lotrinského Karel Lotrinský, hrabě Haugwitz, v neposlední řadě pak maďarský palatin Ján Pálffy. Velmi působivě a srdceryvně je vykreslena scéna, kdy se obrátila na uherské stavy o pomoc. Dosáhla svého a byla korunována za uherskou královnu 25. června 1741.

Uherský sněm jí slíbil vojenskou pomoc o síle 40.000 mužů a postavil se proti agresi bavorského Karla Albrechta.

Za českou královnu byla korunována ve Svatovítském chrámu v roce 1743.

Masarykův lid

Autor knihy určitě vzbudí pozornost čtenářů zobrazením Mariiných reforem, zejména vytvořením nového školského systému.

Bylo by třeba napsat o mnoha dalších odstínech pestré barevnosti Mariina čtyřicetiletého vládnutí.

Čtenář ji hluboce prožije, jestliže si všimne témat (lépe řečeno jestliže se do nich hlouběji ponoří), která mu předestřou:

1. Preludia mládí – Mariina výchova, zrání, vzdělání a láska k Františku Lotrinskému, láska, jež přerostla v hluboký citový vztah. Zároveň konstrukce nového nástupnického řádu, tzv. pragmatická sankce Karla VI.
2. Marie Terezie jako bojovnice o trůn – uchvatitelské tendence záluďného nepřítele Fridricha II., bavorského kurfiřta Karla Albrechta, také saského kurfiřta Augusta. Podle bavorského Karla Albrechta byla Marie uchvatitelka rakouského trůnu. Stala se však Velkou Matkou Rakouska.
3. Mystéria baroka – podstata baroka, úchvatnost barokních chrámů. Ovzduší. Velcí stavitelé (Santini aj.). Druhá strana mince – silné rekatolizační snahy, causa hraběte Antonína Šporka – spor s jezuitu v Žirči. Skončil až ve Vídni. Pověry a čarodějnické procesy.

4. Kapitola 4 – dobrodružné vykreslení životního příběhu slavonského barona Františka von Trencka.

Obrovitý Trenck hrál se svými pandury nezanedbatelnou úlohu ve válkách o rakouské dědictví a dlouho byl oblíbencem Marie Terezie. Autor knihy uvádí, že „přízeň mocných je vrtkavá a že i tak proslulého muže, jakým baron nepochybně byl, štěstěna opustila. Dodnes není zcela jasné, proč nad ním rakouská císařovna zlomila hůl a nechala ho v roce 1748 uvrhnout do věznice na brněnském Špilberku“. 5. Nepochybují o tom, že čtenáře uspokojí kapitola o sňatkové politice. Marie Terezie byla matkou šestnácti dětí, dospělosti se ale dožilo jen deset z nich. I jejich příběhy nenechají čtenáře v klidu. O Mariině synovi Josefovi II. získá čtenář ucelený obraz.

6. Mariiny reformy a jejich dosah.

Mohl bych uvést ještě mnoho dalších zajímavých témat, domnívám se ale, že si je čtenář najde sám a leckdes zásluhou poutavé autorovy stylistiky a promyšlené kompozice podlehe i citovému dojetí.

Jaromír Adlt

JAZYKOVÝ SLOUPEK

AHOJ VÝSOSTI!!!

Z paměti se noří kdysi rozmarné příhody jednoduchého človíčka v rakousko-uherské společnosti. „Pozdrav pámbu pane Randák“, to je název svého času populární knížky Františka Rachlíka. Pán Bůh se nám pěkně „zdrcl“. Ztratil obě počáteční písmena a stala se z něho spřežka. Slovo *pozdrav* má ve svém základu *zdraví*, a tak se nám *pozdrav pámbu* zachovalo alespoň jako reakce na něčí kýchnutí. V mluvě hovorové dosti pokleslejší pak z *pozdrav tě Bůh* zbylo jen úderné *těbůh!* Ještě hůř dopadl pozdrav v řeči někdejší mládeže: *těpic* či dokonce *těpéro*. Jak vidno, běžný pozdrav sluší být jadrný, krátký, pádný.

Konaly se pokusy zavést obecně pozdrav „shora“ zvolený. Po vzniku naší republiky se načas ujalo *nazdar* a přežilo dnes jen v určitých společenstvích (sokol) a při vojenských přehlídkách a zřídka i ve starší generaci.

Zhlédl jsem před časem film, v němž se „čelní“ komunisté zdravili slovem *čest*. Kdo nezná komunistickou novořeč, mohl být trochu zaskočen. Neuvedomil se, že ucelený povinný pozdrav zněl *čest práci!* Svatopluk Čech, svého času v prostředí dělnických organizací oblíbený a často recitovaný, by se určitě divil, *jaké* práci vzdávají komunisté čest („Bud' práci čest!“ je název jeho kdysi proslulé básně: „Čest práci každé, která blaho plodí.“)

Je zřejmé, že obecně užívaný pozdrav vzniká živelně. Aniž by někdo dal pokyn, ujímá se dnes jako zdvořilý pozdrav místo tradičního *dobrý den* pod vlivem ciziny zcela běžně *pěkný den*, a tomu, kdo chce být zdvořilejší vyhovuje víc dokonce *krásný den!* Kdo mne takto zdraví, je poučen, že třeba boty mohou být pěkné, či dokonce krásné, a přitom tlačit. Mám raději boty *dobré*. Podobně,

Masarykův lid

ba ještě hůř, dopadlo *nahledanou*. Jeho amputace je ještě odpornější než stejně vzniklé příbuzenské (a vžité) slovenské *dovi!* (z *dovidenia*).

Jakýkoli pořad je v hlasitých sdělovacích prostředcích uváděn pozdravem *vítejte!*, což je rozkazovací způsob přechodného slovesa *vítat*, takže pozorný divák se ohlíží, kdo právě vchází a koho by měl uvítat. *Vítáme vás* nebo ještě složitější *bud'te vítáni* musí být náležitě zkráceno na nápodobu anglického *welcome*.

Na vysvětlenou dnešního podivného titulku: Právem oceňovaný film „Favoritka“ je zvláštní tím, že odhaluje reálné pozadí dění na dvoře anglické královny Anny nejen ohavnými skutky, ale také jim odpovídající mluvou. Není dabován, je opatřen titulky. A právě to, že se v nich zdraví příslušníci dvora *ahoj*, mne inspirovalo k dnešnímu sloupku. Pozdrav ten, dnes u nás obecně užívaný, zasloucháme i v ústech dabovaných apačů nebo slavných detektivů. Některým našim uším zní toto *ahoj* v těchto případech poněkud nenáležité. Jeho filmoví uživatelé prostě jiný vhodný výraz nenalezli. V legendách křížovek je slovo *ahoj* definováno jako vodácký pozdrav a to je určitě nejbližší jeho původnímu užívání. Zdravili prý tak

už kdysi v 17. století angličtí námořníci své kolegy na míjející lodi. Tento způsob zdělili naši vodáci, pozdrav byl také výsadně užíván trampy. Je už jistou dobu natolik obecně rozšířen, že si význam tohoto slova jeho uživatelé luští podle svého. Katoličtí skauti prý měli *ahoj* za zkratku z *Ad HOnorem Jesu*, za protektorátu si tímto pozdravem lidé sdělovali přání *Adolfa Hitlera Oběsíme Jistě*.

Nakonec povzdech nad tím, jak se houfně šíří pozdrav, který sice hoví požadavkům krátkosti a údernosti, ale zdá se mi dost ohavný na to, aby bylo možno před ním varovat: *čau!* Jde o zkomoleninu z italštiny a ve zdvojení psí rasu. (Takového psa jsme kdysi měli a byl nádherný, i když svěhlavý, ale jako pozdrav je čau čau pro mne nesitelné.)

Tak tedy, milý čtenáři, milá čtenářko: *čau čau, těbůh, těpic, nazdar, nashle a vítejte! Ahoj!* Upřímně ovšem přejí především *dobrý den!* a těším se *nashledanou!*

Miroslav Šlapal

VZPOMÍNÁME

Otiskujeme z Lidových novin ze 14. 2. 2020 nekrolog k úmrtí filozofa Erazima Koháka.

SDÍLENÁ SVOBODA A ODPOVĚDNOST

Minulý víkend zemřel Erazim Kohák, filozof, humanista, demokratický socialista, protestant v tom nejryzejším smyslu slova, Mohli bychom kupit další přívlastky, tak jak jsme se s nimi setkali v desítkách nekrologů a vzpomínkových textů. Ale nebyly to jen pozitivní reakce, což se dalo čekat. Vše vystihující bylo označení Koháka za ekomarxistu. Zdvojená negativní nadávka, jíž se může v českém prostředí dočkat každý, kdo veřejně kritizuje stávající pořádky a poukazuje na potřebná řešení ležící mimo stávající postklausovskou ideologii. Nicméně Erazim Kohák bral

Masarykův lid

podobné útoky už za svého života s nadhledem filozofa a zásadového člověka, za nějž mluví jeho dílo a život.

Prorocství

Erazima Koháka šlo těžko pominout, a tak byl často pod palbou zastánců neoliberalismu, jehož byl velkým kritikem. Již před deseti lety upozorňoval na rostoucí moc oligarchů, kteří omezují naše svobody, přístup k informacím i demokratické instituce. „Největší hrozbou občanské svobodě už není moc politická, nýbrž ekonomická. Kartel, který má pod kontrolou všechny sdělovací prostředky, může manipulovat veřejné mínění. Nesmírná moc jiného kartelu si může vynutit válku o ropné zdroje. Ostatně víme, jak potravinářské řetězce ovládly naši výživu - a neuvědomujeme si, do jaké míry soustředění sdělovacích prostředků ztvárňuje naše názory,“ psal Kohák ve své esejí *Proč se hlásím k sociální demokracii*.

Kohák vždy upozorňoval na to, že soužití ve svobodě vyžaduje odpovědnost a bezpečí. V nezodpovědném boji všech proti všem není realizovatelné ani jedno. A tím nemyslel jen boj fyzický, ale především ten finanční a mocenský. Svoboda není připravenost k souboji a trénink k „rychlejší střelbě“. Svoboda podle Koháka začíná tam, kde odkládáme své „zbraně“ a začínáme si beze strachu důvěřovat.

Ale strach může mít i podobu nezaměstnanosti, nesplacené hypotéky, exekuce či nečekaných výdajů. I tyto strachy činí každého jednotlivce, potažmo celou společnost nesvobodnými. A strach může pramenit i z obavy vyjádřit nový, kritický, a tedy nepopulární názor. Před lety mnozí pochybovali, že by se nás to mohlo týkat, dnes v tom žijeme.

Otázky

Erazim Kohák byl vyznavačem sociálního státu. *Sociální stát vsak není čistě konceptem sociálně-demokratickým, ale spojuje etatistikou levici s konzervativní pravicí ve snaze zachovat stávající pořádky.* Thomas Humphrey Marshall popisuje sociální stát jako kombinaci demokracie, sociální péče a kapitalismu, který má umožnit ekonomický rozvoj i důstojné životní podmínky pro všech-

ny. Ale už od konce devatenáctého století je také spojen se silnými a centralistickými státními institucemi. Jednotlivci i společenství se ztrácejí v expertních plánech a klesá schopnost lidí řešit společně své problémy dle vlastních potřeb.

Další otázkou, kterou si nad jeho dílem musíme položit, je Kohákův negativní poměr k růstu populace. Ačkoli se růst populace zastavil, dorůstající silné ročníky budou nadále zvyšovat počet obyvatel planety, který by se měl zastavit na devíti až jedenácti miliardách obyvatel. Podle expertiz OSN jsme schopni tuto populaci uživit, a to i udržitelnými technikami. Největším problémem nadále zůstává distribuce potravin a plýtvání - od produkce až po konzumenty. Volání po omezení růstu populace může být nebezpečné svou eugenickou historií, jak ji známe třeba od ekologa Garretta Hardina. Zkušenosti ukazují, že nejlepším řešením populačního růstu je zvyšování životní úrovně a **podpora vzdělání a rovnoprávnosti žen**. Ale v tom jsme s Kohákem zajedno.

Poselství

I přes jistou Kohákovu důvěru v osvícený stát a jeho instituce je v jeho díle jasné volání po soužití s přírodou, od níž se stále snažíme objektivisticky oddělit, ale zůstáváme její neododdělitelnou součástí. K tomu patří i silný důraz na spolupráci mezi lidmi. Dokonce viděl jistou specifičnost evropské a české demokratické tradice, která spočívá v soužití ve svobodě, spravedlnosti a solidaritě, což je Kohákův překlad égalité, fraternité, liberté. A k tomu patří také diskuse - společné hledání společně přijatelných řešení, ve vzájemné úctě a dobré vůli.

Tady Kohák překračuje tradiční sociální demokracii a zdůrazňuje odpovědnostmi roli individua, jehož naplnění netkví v materiálním množení statků. Sebenaplnění spočívá v přesahu, se kterým se člověk vztahuje k přírodě - fauně, flóře, půdě i nerostům - a také k člověčenstvu, které ho obklopuje. **Jen v této sdílené svobodě a odpovědnosti jsme totiž schopni přežít.**

Tomáš Tožička

Masarykův lid

Z lidových novin (15. 5. 2020) otiskujeme vzpomínku redaktorky Marty Švagrové na jejího muže Vladimíra Bystrova (+ 1. 6. 2010), který se zasloužil o to, aby byla otevřena zločinná kapitola sovětské moci na území právě osvobozeného Československa – zatýkání a okamžitá deportace československých občanů ruského, ukrajinského, běloruského původu do sovětských sibiřských lágrů.

NENÍ MOŽNÉ ZAPOMÍNAT

Okolnosti letos nahrávají i tomu, že se s výročími konce války, osvobození a nastolení nových poměrů v Evropě připomínají důrazněji i stinné stránky oněch „slavných májových dní“. Jednou takovou kapitolou jsou zločiny, jichž se sovětská moc na dobytých územích dopouštěla hned od prvních dní osvobozování. Pětačtyřicet let se o nich nemluvalo, nepsalo. To se naštěstí v devadesátých letech zlomilo a díky potomkům občanů odvečených do sovětských gulagů nepříjemná pravda postupně vycházela najevo. Zdaleka se ještě neobjasnilo vše, co skrývají ruské archivy. Nicméně to hlavní už víme: československé občany ruského, ukrajinského, běloruského původu a další vytipované „nepřátele“ Sovětského svazu „osvoboditelé“ bez milosti zatklí a odveklí do pracovních táborů.

Začali s tím už 11. května 1945. Hned nato je v Moskvě bez možnosti obhajoby či spojení s domovem odsoudili k mnohaletým vězením. A pak ty, kdo přežili nelidské podmínky v sibiřských lágrech, po deseti letech bez dalšího vysvětlení na jihu trochu vykrmili, ošatili a poslali na hranice, ať si jdou domů.

Naštěstí tito „osvobození odvečení“ nezůstali bezejmennými postavami zapomenuté historie. Po jejich osudech v de-

vadesátých letech pátralo sdružení Oni byli první. a docílilo, že alespoň od Československého státu, který je tehdy nedokázal ochránit, se jim dostalo veřejné satisfakce. A nyní Ústav pro studium totalitních režimů, který navázal na výsledky dlouholetého úsilí Oni byli první, na svém webu k datům, kdy byli zatčeni a zmizeli beze stop, zveřejňuje portréty těchto odvečených osobností. Například 20. května, ve výroční den odvečení JUDr. Nikolaje Bystrova (měl to štěstí, že se po deseti letech na Sibiři vrátil do Prahy k ženě a synovi), bude spuštěna elektronická verze monumentální publikace *Průvodce řší zla*, která mapuje velkou část sibiřských gulagů. Nikolajův syn Vladimír, který sdružení Oni byli první založil, ji zpracovával léta. Nejen pro památku svého otce, ale proto, že nepříjemná fakta nelze stále zametat pod koberec. Zemřel před deseti lety, 1. června 2010; byl by jistě hrdý, že jeho usilovná práce našla mezi historiky důstojné pokračovatele.

Marta Švagrová

DÁRCI MASARYKOVA LIDU

Dušková M. dr.	Praha 5	200	•	Šimová Hana	Praha 6	200
Ježdík Jan dr.	Liberec	400	•	Truncová Hana	Hořice p. Kr.	900
Koblížek Jiří	Hr. Králové	400	•	Tučková Marie	Hr. Králové	400
Loukotková Iva	Benešov	400	•			
Plecháč Vlastimil	Příchovice	5 000	•			
Svoboda Jan Ing.	Praha 8	100	•			
Svobodová Marie	Poděbrady	300	•			
			•	Všem dárcům, kteří přispěli na vydávání Masarykova lidu, srdečně děkujeme.		

Dovolujeme si připomenout členům Klubu dr. Milady Horákové, aby dostáli povinnosti zaplacení členského příspěvku ve výši 100 Kč za letošní rok, a eventuálně vyrovnali i dluh za roky předešlé. A to do 31. října tohoto roku. Členům, kteří tuto povinnost nesplní, nebude nadále Masarykův lid zasílán, opomenutí bude bráno jako jejich oznámení ukončení členství.

Věříme, že nezapomenete splnit svou povinnost!

Výbor KMH

Masarykův lid

KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

Prezentace knihy Zory Dvořákové „Ohlédnutí za totalitou“ 26. února 2020 v Literární kavárně Academia v Praze

Foto: RNDr. Jiří Nedvěd

Masarykův lid

ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ

TŘICET LET KMH, DESET ROKŮ GMH

2. března byla na radnici Prahy 2, na náměstí Míru, slavnostně otevřena výstava dokumentující třicet let činnosti Klubu dr. Milady Horákové a také první desetiletí práce Gymnázia Milady Horákové. Na barevných panelech je slovem, dokumenty i fotografiemi přiblížena a popsána práce obou „jubilantů“. K výstavě patří i velký počet knih, které byly k tématu vydávány a které je možné zakoupit.

Za Městský úřad Prahy 2 výstavu zahajoval místostarosta Jaroslav Šolc, promluvil i ředitel gymnázia Filip Novák a za KMH členka jeho výboru Jitka Titzlová.

Byla přichystána pro další dny i přednáška a beseda s občany – leč události světové pandemie, která za 14 dní po slavnostní vernisáži zcela změnila náš chod dní, řeší termíny jinak: výstava, která byla plánována do 27. března, zůstává stále na radnici Prahy 2, a my si dovoluujeme, když už je to zase možné, pozvat Vás k její prohlídce.

Výbor KMH

Hovoří paní Eva Jourová, dcera JUDr. Josefa Nestávala, který pobýval v nacistických a potom komunistických kriminálech celkem 19 let.

Klub dr. Milady Horákové, z.s., si Vás dovoluje pozvat na

Pietní shromáždění

k uctění památky dr. Milady Horákové
popravené komunistickým režimem před 70 lety.

Pieta se uskuteční dne **26. června 2020 v 16 hodin** u jejího symbolického hrobu na Vyšehradském hřbitově. Vzpomínku na Miladu Horákovou přednese předseda KMH František Šedivý. Poté položení květin.

KMH Na Planině 13
140 00 Praha 4 - Krč
klub@miladahorakova.cz